Published and distributed under permit (No. 322), autherized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית | HATOREN | גליון לא (קלא)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V | NEW YORK, OCTOBER 25, 1918 | No. 31 (131)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvasant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) כתבי ראובן בריינין, כרך א׳, ספורים וציורים. 318 עמודים. מכורך בד הדר. המחיר — — — — 1.50
די־לוקס — — — — 2.00

2) „לוח־אחיעבר", שנה א׳, מאסף ספרותי, 464 עמודים, בלי כריכה 1.50
בכריכת בד יפה — — 2.00

3) ספר הזכרון לבן יהודה, מאסף ערוך ע״י ראובן בריינין, הוצאת מהודרה, 92 עמודים — — .50

4) „התורן" החדשי, שנה א׳, מכורך יפה — — — — — 1.50

5) „התורן" השבועי שנה ג׳, מכורך יפה, — — — — — 3.00

6) „התורן" השבועי שנה ד׳, מכורך יפה — — — — — — 3.50

7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד״ר דוד ניימארק, בלתי מכורך .45

8) תיאודור הרצל: נאומים קונג־רסיים, בתרגום ש. גינצבורג, בלתי־מכורך — — — — .15

9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25

10) ב״נ סילקינר: מול אהל־תמורה, פואימה — — — — — .25

11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים מאת פרופ. י. פריד־לנדר — — — — — .15

12) מחג לחג, קובץ, חוברת א — .10

13) מזל טוב, קומידיות במערכת אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקו־ביץ — — — — — — .10

14) שלילה וסתירה, הסתכלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — .10

15) „חלום אביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — .05

16) א) השפה והתחיה, מאת ד״ר בן ציון מוסינזון; ב) העברית בארצנו, מאת י. בן צבי — .03

17) א) הספרות העברית ועתידותיה מאת ראובן בריינין; ב) המבטא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה .03

18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — .05

19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה מאת ק. ווייסמאן — — .02

20) וואס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג — — — .02

21) דאס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — — .05

22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — — .05

23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — .35

24) „אונטער׳ן שאטען פון חרמון" א באנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.00

25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו, מכורך — — — — — — 1.25
בכריכה די־לוקס — — — — 1.65

המחירים עם המשלוח.

הוצאת „סיני"

יצאו לאור

הזמן הראשון

מאת ח. א. גולדין.
מחירו 15 סנט.

הזמן השני

מאת הנ״ל.
מחירו 20 סנט.

הזמן השלישי

מאת הנ״ל.
מחירו 25 סנט.

הזמן הרביעי

מאת הנ״ל.
מחירו 30 סנט.

קובץ שירים לבתי ספר

עם תוי נגינה
מסודר על־ידי א. בן־אליהו.
מחירו 20 סנט.

למותר הוא להראות באצבע על היתרונות שבספרים הנ״ל; המורה המנוסה ימצאם על נקלה וידע לערך את ערכם האמתי.

לפנות אל:

SINAI PUBLISHING CO.
299 Broadway, New York.

או אל:

S. DRUCKERMAN,
50 Canal St., New York.

VOL. V NEW YORK, OCTOBER 25, 1918 No. 31

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית | ניו־יורק, י"ט חשון, תרע"ט | גליון שלשים ואחד

לְתְשׂוּמַת־לֵב קוֹרְאֵינוּ

אָנו מעירים בזה את דעת אלה מקוראינו, הנוהגים להתרשל במשלוח דמי החתימה בעתה ודוחים את תשלומיהם לאחר זמן, עד בוא אליהם דרישות מיוחדות מאת לשכת עתוננו, — כי מכאן ולהבא מוכרחים אנחנו להנהיג שיטה אחרת, שיטה מדויקת, בענין התשלומים. על־פי הפקודה החדשה, שיצאה מטעם הדיפארטמנט למלחמה, אָסור לכל עתון לשלוח את גליונותיו לחותמיו טרם שלמו את מחירו הקצוב בשלמות. ובהתאם להפקודה הזאת אי־אפשר יהיה לנו לנהוג עם החותמים המתרשלים לפנים משורת הדין, ככל אשר עשינו עד עתה, ו„התורן" לא ישלח אליהם עד־אם ימציאו להלשכה את דמי החתימה למפרע.

הנהגת „התורן".

פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ

הַיוּנְקֶרִים וְהַפִּילַנְתְּרוֹפִּים.

אם תכנע גרמניה תיכף ותקבל עליה למלא אחרי כל תביעותיהן של ממשלות־ההסכם במילואן, בלא שום תנאי ובלא שום דחוי, או תְנסה עוד לחגור את שארית כחותיה ולהצפין את מפלתה עוד זמן־מה — המצב ברור ואינו מניח עוד שום מקום לספקות: נצחו ממשלות־ההסכם, אַף־על־פי שעדיין טרודות הן בגירוש האויב מעל אַדמתן הן, ועוד לא עלתה בידן להעתיק את המלחמה לאַדמת האויב גופה. ואם גם נניח, שגרמניה תתבצר כעת ותצליח להגן על גבולותיה, — הנחה, שאין לה אסמכתא, — ולחסום את הדרך בפני מחנות ממשלות־ההסכם, המראים בזמן האחרון גבורות ונפלאות בלא הפסק והולכים מנצחון אל נצחון, גם אָז תהיה מבוסתה של גרמניה שלמה. דוקא מפני שהיא היתה במשך אַרבע שנות המלחמה הראשונות הטורפת והדורסת, דוקא מפני שהיא בעלה ארצות ומדינות ותתעתד להבנות מחורבנן, דוקא מפני שהיא התפארה לשעבד את העולם לרצונה על־ידי כח הברזל — דוקא מפני זה לא תוכל בעת, אחרי שיוציאו את טרפה מפיה, ומכל כבושיה לא ישאר בידה אַף כדי דריסת רגל אחת, להעמיד פנים של ממשלה צנועה ומסתפקת במועט, מגינה רק על עצמה ושמחה בחלקה. ואם תעמיד פנים כאלו, יראה בזה כל העולם את הסימן היותר מובהק, שגרמניה הישנה, גרמניה של שלטון היונקרים והחרב, נפלה וירדה מגדולתה לבלי היות לה עוד תקומה, ואת מקומה ירשה גרמניה המתחרטת, גרמניה החוזרת בתשובה. בגרמניה כזו לא יגעו ממשלות־ההסכם לרעה ולא יבקשו להשפיל את כבודה ולדכא אותה עוד יותר ממה שדכאה את עצמה, כי הן הלא זאת היתה כל מגמתן — להציב גבולות לשאיפת הכיבוש ולהעביר מן העולם את שלטון החרב, ומכיון שהמגמה הראשית הושגה, אבדה המלחמה את זכות ההמשך. אָמנם יוכל היות, שממשלות־ההסכם לא יאמינו בכחה של תשובה הבאה מאונס וידרשו ערובה נאמנה, שגרמניה החדשה לא תשוב עוד הפעם לכסלה ולא תנסה עוד הפעם לסכסך את העמים ולהביא חורבן

לעולם, אבל גם בדרישה כזו אין לראות בשום אופן נטיה לנקם ושילם ואין בה משום השפלת כבודה של גרמניה. יש הרשות המוסרית לממשלות־ההסכם, ועוד יותר, חובה מוסרית עמוסה עליהן לעשות כל מה שיש בכחן, כדי להציל את העולם ממלחמות בעתיד, ואם גם נחוץ יהיה, כדי להשיג את המטרה הזאת, להתנהג במדת הדין, שאינה יודעת רחמים, עם אחת מהממשלות או עם כולן, שגרמו להרס העולמי, תודה להן על זאת כל האנושיות הנאורה והמתקדמת, ואפילו באותן המדינות עצמן, שיסבלו לפי שעה מגזר־הדין הקשה. די לנו לקרוא את מאמריהם ואת נאומיהם של וואלף והארדן, של האזה, ברנשטיין וקויטסקי בגרמניה ושל חבריהם לדעה באויסטריה, כדי להבין עד כמה חרדים הטובים והמעולים שבמדינות הללו לראות בנצחון העיקרים, שממשלות־ההסכם הכריזו עליהם. ואם בשעת מלחמה וחירום נמצאים רק יחידים מאנשי המעלה, שאינם נחבאים אל הכלים מאימת הדין ואומרים בקול רם מה שנחוץ לפרסם, הנה אין שום ספק, כי שליחי־צבור הם, וכי יש להם על מי לסמוך בשדרות העם הרחבות, ואין שום ספק, כי מיד אחרי שתעבור שעת הסכנה ויראת החרב המתהפכת לא תהיה עוד לנגד עיני ההמונים, יסיר העם הגרמני את המחסום מעל שפתיו ויתחיל לדבר בשפה אחרת, בזו השפה, שלעת־עתה מרשים לעצמם לדבר רק יחידי־סגולה.

וכה נגמרת המלחמה הנוראה, שהרסה באכזריות קיצונית את מבחר הכחות היוצרים של העמים הנאורים, ומפנה את הדרך לפני תקופה חדשה, מזהירה ומלאת יושר וצדק. כך מנבאים הטובים שבאומות, כך מבטיחים בעלי ההשפעה שבמנהיגי האנושיות, שבהם ובגזר־דינם תלוי גורל העמים. אמנם שאלה היא ותהי לשאלה, אם לא היתה שום אפשרות אחרת לתקן את העולם במלכות הצדק בלי דם האדם השפוך, בלי מיליוני הקרבנות, שמצאו את קברם על שדה־קטל. רבים חושבים, שחבלי משיח הם תנאי הכרחי קודם לביאת כל משיח, ושאין שום גאולה נקנית אלא על־ידי קרבנות לאין ספורות. אבל אם נודה בהשקפה כזו או לא — הקרבנות לא יקומו, זוהי אבדה שאינה חוזרת. וגם הרס הרכוש וההרס התרבותי לא ירפאו, אם אך לא יתחברו העמים לאגודה אחת ולא ישעבדו את כחותיהם להמטרה המשותפת היחידה, שאך היא לבדה יכולה להאיר את הדרך להאנושיות העיפה ולהשיב לה לאט־לאט את משוש החיים וחדות היצירה — לתת לכל העמים את שחרורם ולברוא לכולם תנאים מוכשרים בשביל התפתחות טבעית.

וכל עמי עולם מתעתדים ומכינים את עצמם לקראת היום הגדול הבא. וביחוד מכינים את עצמם אלה העמים, שהיו עד כה נכנעים ומשועבדים, מפני שיודעים הם את ערך השעה, שבה נחתך גורלם. אמת, אמונתם בממשלות־ההסכם חזקה היא עד למאד, ואין הם מטילים שום ספק בהבטחותיהן, אבל יודעים הם, כי „הבא לטהר מסייעין לו", וכי הכשרת הדור לתחיה מקרבת את הגאולה. כן, למשל, חברו מנהלי תנועת התחיה הביהמית שבועה חדשה בשביל בני עמם. על־פי השבועה הזאת מתחייב כל ביהמי וביהמי להקריב בשעת הצורך את כל הונו, מאודו ונפשו בעד שחרור עמו. והביהמים נשבעו והתחייבו. הסתדרו הפולאנים, הסלאבים, הדרומיים, הערביים, הארמינים ויתר העמים, שהיו נתונים תחת עול זרים.

הֶבֶל*

מאת

ש. ב. מקסימון.

מה יעשה סופר מישראל — ולא יצא ב„שו־עין" מתחת ה„אבנים" של עורכו?

* מאמר זה נכתב לפני שנה. בינתים קרמני מר ד. פרסקי בדברים מעין אלה, במאמרו „אלמלא מוראו של עורך"; ואמרתי בלבי: יהא זריז נשכר ועצל מפסיד — ודנתי את דברי לגניזה. אולם בימים האחרונים שבו ונתעוררו בי אותם הרהורים, שהבעתי לפני שנה, לרגלי המעשה הבא: סופר עברי פרסם ב„השלח" מאמר, שבו פרט בשמותיהם של אחדים מגדולי הדור בישראל — ואת שמו של עורך „השלח" לא מנה ביניהם. מה עשה העורך? — בא והוסיף את שמו על הרשימה, בלא ידיעת בעלים. וכשבא לפני הדבר, שבתי ודנתי: אם הנענו לידי כך, שעורכו של הירחון הלאומי שלנו מרשה לעצמו לעשות מעשה כזה „לעיני כל ישראל" — ואין לו בושת־פנים כלל, — מצוה על כל אחד ואחד מאתנו שירים קולו. על כן אני מוציא עתה את דברי ממקום גניזתם. — ש. ב. מ.

אינני בא לתבוע עלבונם של סופרים הטוחנים דברים טחונים; הללו, נוח לעולם — אם לא להם עצמם — שלא יטחנו משיטחנו. אינני דן עם עורך בעל־אחריות, המדקדק עם סוג ידוע של סופרים, שיש בפיהם דברים של טעם, אלא שמרוב טרדה לפלוט הם מריקים מקרבם כל מה שבלעו, כשר ופסול כאחד, ומכינים לקוראיהם בליל, שתועלתו יוצאת בהיזקו; בכגון זה, מצוה על העורך, שיהיה עומד על המשמר ומגין על קהלו, בברור בשבילו אוכל מתוך פסולת. כמו־כן חס לי שאהיה לפה לאותם מסופרינו, אשר בגשתם להקריב על במות זרות הם לבושים כבני־אדם מן הישוב, ובעלותם על הבמה העברית הם מתכסים בבלואי־סחבות — ולא יתבוששו; אם העורך צריך לעיקר דבריהם, שלא נאמרו בצורה הגונה, על־כרחו שילבישם צורה לפי טעמו, טרם יגישם לפני הקהל.

ואלא באיזה סופר מישראל אני דן? — בסופר מן המהדרין: שאינו יוצא לרשות־הרבים אלא אם כן מדמה שיש לו מה להשמיע, ויהא אפילו משהו; והוא בורר את הבר מתוך התבן בכל האמצעים שבידו; והוא מקפיד על „בגדיו" שיהיו מתוקנים ולבנים בכל עת. מה יעשה סופר שכזה — וינצל מדינם של עורכיו?

פעמים רבות התחבטתי בשאלה זו, הנוגעת עד נפשי; עד שהחלטתי להציעה לפני עורכים, סופרים וקוראים גם יחד — אולי מתוך הטפול בה ימצא לה פתרון.

והסתדרנו גם אנחנו, בני העם העתיק והנודד. אין אנו נוגעים כעת בהציוניים והציוניות. אין מי שיאשים את מנהיגי הציוניות לאמר, כי לא התנשאו בשעה זו לגובה המומנט ההיסטורי וכי לא השתמשו בכל האמצעים להכשיר את הדור ולעורר את עמנו לתחיה. אבל הן מתנגדינו טוענים, כי גם הם דואגים לעתידות עמנו וכי גם הם מבינים את ערך השעה, שאנו חיים בה. ומה עשו הם? איך בטאו הם את צורך השעה? מה היא תכנית עבודתם הם? איך ובמה אומרים הם לברוא לעמנו תנאים של התפתחות בריאה?

כפי הנראה, אין שאלות כאלה קיימות בשבילם. יש לפניהם דרך סלולה, והיא כל־כך רצויה בעיניהם, עד כי הם אינם רואים לעצמם שום נחיצות לבקש דרכים חדשות. הכל כבראשתקד — זוהי הסיסמה שלהם, ובשיטת החלוקה הם רואים את המזור היחידי לכל חבורה ומכה. הנה כי כן יצא כעת הועד המחלק את הכספים לנגועי המלחמה בתכנית גדולה ורחבה. מתעתד הוא לאסוף בילון שלם של דולארים ולהמטיר גשם נדבות על כל היהדות שבעולם. אבל אם חשב מי ממנו, שבתכנית גדולה ורחבה כזו ימצא רמז, לכל־הפחות, לשאיפות עמנו ולתביעותיו, שבלא מילואן אי־אפשר לו להתקיים בין העמים, ולוא גם תחתיו יוצע כסף ומכסהו זהב, טעה בחשבונו. התכנית מונה וסופרת אחת־אחת את מדינות העולם, שיש בהן נגועי־מלחמה מעמנו, ונתנה מקום גם לארץ־ישראל בין סרביה, בולגריה ומונטניגרו. והתכנית הזאת נשלחה מטעם הועד המחלק לכל העתונים הלועזים ונתפשטה בכל העולם, ומעתה ידע־נא כל עם ישראל מדן ועד באר־שבע ומוולאדיבוסטוק ועד הקויקאז, כי יש שומרים לישראל והם אינם נמים ואינם ישנים ומקדימים רפואה למכה. הן כמה מכות אפשר לרפא בבילון שלם!

אין רצוננו להכנס לעת־עתה בעבי השאלה של אפיטרופסות החלוקה. ה„ועד המחלק" הוא ועד זמני, שנולד בשעת המלחמה, ואין שום ספק, כי כשתעלה על דעתם של העומדים בראש הועד לקיים אותו גם לעתיד אחרי עבור המלחמה, יהיו זקוקים לברוא הסתדרות חדשה, שתהיה באת־כחה של היהדות האמריקאית. אפשר שבעצמם יוכחו לדעת, כי הגיעה השעה לקרוא להקונגרס, שנדחה עד כה מפני טעמים שונים. אין אנו בוחנים כעת גם את האפשרות לאסוף סכומים כאלה לבלי בסים בטוח בשביל הלואה לאומית. יודעים אנו, כי מעלה עשן כל שהוא טוב לפיטום הקטורת, ומעלה אבק הרבה יפה לאסיפת נדבות, אבל רוצים אנו לאמר להאנשים הטובים הללו: העם היהודי יהיה לכם בודאי אסיר־טובה ולעולם לא ישכח את כל מה שעשיתם בשבילו בשנות המשבר, ולעולם יביט עליכם כעל טובי בניו הדואגים לשלומו. אבל אם אומרים אתם, שעמנו יסתפק בעזרת כסף ויחדל מדאוג לקיומו הלאומי ויוותר על זכותו לחיות חיי עם בתוך משפחת יתר העמים, אינכם אלא טועים. ודעו עוד — יש דברים שאינם נקנים בכסף, ואחד מהדברים הללו הוא החופש, ואם יתן איש את כל הון ביתו בחופש, ינודו לו. ודעו עוד — סדר חדש בא לעולם, והסדר החדש הזה לא רק שיהנה את העמים בזכות החופש, כי־אם יטיל עליהם את חובת החופש. כמובן, לא על כל פרט ופרט, כי־אם על הכלל. ומשגה אתם עושים, אם מוציאים אתם את עם ישראל מן הכלל. העתיד הסמוך יוכיח לכם, כי שגיתם ולא הבינותם מה שמתרקם כעת בעולם הגדול.

פנו דרך לפני רבותי העורכים! —

הראשון בעורכי היה מ ו ר ד מטבעו, וממילא לא דקדק עם העובדים במחיצתו, כי יהיו שומרי־חוק; לעומת זאת היה מראה חבה יתירה לפורצי־חוק, וטעמו היה: מלך פורץ גדר... לשבחו של אותו עורך עלי להגיד, כי לא היה משתמש ב ז ר ו ע כדי להעבירנו על דעתנו, אלא היה משדלנו בדברים; אולם גם הפתוי עלול להזיק לסופר מתחיל, וביחוד אם עורכו מכובד עליו ביותר, כשם שהיה העורך הלז מכובד עלינו, מקורביו.

עורכי השני היה מורד אף הוא, אבל מ ו ר ד כ ש ר היה, מורד הנמלך על כל צעד ושעל בשלחן־ערוך שלי־כים; וכפי ששלחן־ערוך של מורדים עשוי להתחלף משעה לשעה, הוטל עלי להיות משנה טעמי לפי חוקי השלחן־הערוך שמשל ברוח עורכי באותה שעה. ומי נביא וידע את הצפון בכיסו של עורך!... ידעתי, למשל, בעורכי, שדרכו לתבל לשונו במלים לועזיות, לצורך ושלא לצורך — ביחוד שלא לצורך. וכי היה עלי לחשוש, פן יקפיד על „קיסם שבין שיני" ויאסור עלי את השמוש ב„סיטרא אחרא" — או „סיטרא" אחרת ברומה לה? — אילו ניתן פה לאותה עלובה, היתה יכולה לטעון, כי יש לה בלרבנו זכות־אזרח, שאין בכחו של שום עורך בישראל ליטול הימנה. אך מה כחן של טענות צודקות בפני רצונו של עורך, שמדותיו גזירות? נראה הדבר, שבעת ההיא נתעוררה בו, בעורכי, אהבת־נעוריו ל„גן־שעשועים" של רוזנפלד, שממנו ינק בילדותו, — ועל־כן יצאה מלפניו הגזירה על אותה „סיטרא", שתבקש לה תקון בתרגום עברי. אין לכחד אמנם, כי בשעתו הכניס הספר „גן־שעשועים' אורה אל ה„חדר" העברי המתוקן למחצה: אבל מה יעשו אלה מאתנו, שלא זכו ליניקה זו, אלה, ש„מדרש כונן" ו„שערי ציון" היו ש ע ש ו ע י ה ם בילדותם? — העבודה, שלא הכרתי אותה „סיטרא" הגיורת, בשעה שעמדה לפני לבושה על טהרת הקודש! —

היה מעשה וזכיתי לגדולה שלא פללתי לה. בימי אבות־אבותינו, כשהיו מליצינו מתחרים בכתיבת „לשון", נמצאו תארים מן המוכן, „עוברים לסוחר", שהיו מספיקים לבעלי־המליצה לכל צרכיהם. כל בנין מפואר היה אחד מ„שבעת פלאי תבל"; כל גבור־מלחמה היה „גבור נערץ, טר ונמהר"; וכיוצא בזה. אבל עתה, אחרי עבור שני דורות של מלחמה ב„לשון", כשאדם בא לספר במעשיהם של יסודי־עולם, דרכו להתרחק משבחים שרופים, שאינם אלא גורעים; ואם אין חידוש בפיו, ישמור את הכלל העתיק: „גדול מרבן שמו" — וימנע משבחים ותארים לגמרם. ומה גדלה תמיהתי פעם, כשקראתי דברי בדפוס ומצאתי, שנכשלתי בחטא זה ממש, כי נואלתי לעטר עטרה־של־עופרת לראשו של י ה ו ד ה ה מ כ ב י; וכמובן נעשתה מלאכתי זו על־ידי אחרים, כנגד רוחי ושלא בידיעתי. אמנם לא מרוע־לב עשה עורכי מה שעשה; אדרבה, דן היה — כנראה — גזירה שוה כעצמו על אחרים באופן הזה: אם אני, העורך, יאה לי לתת הסכמתי על מ ש ה ב ן ע מ ר ם, שאדם גדול היה, על ד ו ד ב ן י ש י, שהיה בעל כשרון פיוטי, ועל

הַצִּיּוֹנִים וְחוֹבְבֵי הַצִּיּוֹנִיּוּת בְּצָרְפַת

מאת

ד"ר נחום סלושץ.

(סוף).

מצד אחד אָנו מוצאים פדראציה מרכזית, המאוחדת מעתה בפאריז והכוללת את כל הציוניים הגלויים והנאמנים, יחד עם איזו חבורות קטנות בערי האוניברסיטות, וביחוד התפתחות תנועה חשובה ועממית באמת בתונים ואפריקה.

ומן הצד השני נתרבו פתאום „חובבי ציון", „אוהבי ציון" ו„חוקרי ציון" בקרב מתנגדי התנועה מאז. והנה באו בעת האחרונה מאורעות חשובים, הנוגעים לא לציוני צרפת בלבד, כי־אם ליסודות של התנועה — ונתגלה תיכף, כי ציוני פאריז אינם מרוצים בשום אופן מן המחותנים העשירים ובעלי היכולת, שנהפכו בין־לילה לאוהבים להם.

לכל לראש נזכיר את דבר השתתפות יהודי צרפת במלאכות של ווייצמאן לארץ־ישראל. מלבד הבארון דזיימס רוטשילד, שהלך לשם ברשות עצמו, נשלחו גם באי־כח האדמיניסטראציה של „הנדיב הידוע" (כנראה, לפקח על אהוזותיו ולהדש את משטר ההנהלה שלו); אבל ציוני צרפת מתאוננים, כי לא נשלח איש מקרבם בתור בא־כח שלהם, וגם הנסיון, שנעשה מצד אחר, כי ילך אחד מהם בהסכם הממשלה, פגש מכשולים מצד אוהבי־ציון החדשים. אָמנם נשלח לארץ־ישראל יהודי צרפתי חשוב, שכבודו במקומו מונח, — אבל לא כציוני, כי־אם כבא־כח „חברת כל ישראל חברים" השתתף בקומיסיה של הציוניים. כה נפקד מקום ציוני צרפת במלאכות הציוניות הראשונה, שזכתה להתחיל את הפעולה הלאומית בארץ עצמה.

מאורע שני הוא קבלת פני החבורה של רופאים וחובשות, שנשלחה מטעם „הדסה" באמריקה. קבלת־הפנים הזאת נערכה בכבוד גדול על־ידי מקורבי הבארון רוטשילד. ב„בולטין של הפדראציה הציונית" אָנו מוצאים את הפרטים המעניינים האלה על־אדותיה:

אל קבלת־הפנים נקראו ובאו רבים מחברי ועד ה„אליאנס", אגודת „ידידי הציוניות", חברי חברת „אוהבי ציון", ובתור יחידים — גם חברים אחדים של הפדראציה הציונית. שלשה מרבני פאריז הרשמיים הופיעו גם הם. מצד הממשלה הופיע מר טרדיה, השליח הגבוה של ממשלת צרפת באמריקה; מר גו, בא־כח שר החוץ; מר מוריה, מזכיר שלטון הבריאות, ומר פיקו, שליח צרפת בירושלים. הבארון עדמונד רוטשילד ישב ראש בתור בא־כח אגודת החקירות הציוניות, שהיא סדרה והכינה את החגיגה.

הבארון פתח את האספה בדרשה, שהיא נותנת כבוד לו ושיש בה כמה גלויי־דעת של ציוני אמתי. הנדיב מדבר על הגדולות שעשו נדיבי־לב בצרפת עצמה לטובת הבריאות והחשת־עזרה לחולים וסובלים. כמעשה הזה יעשו גם שליחי „הדסה" בארץ־ישראל. הוא מתחיל לדבר על גוף הענין במה שהוא מזכיר, כי הפרופיסור סילווין לוי, שהלך לארץ־ישראל בתור דיליגאט צרפתי, העיר את תומלתו לטובה על שלשת אלפים יתומים עברים עזובים בארץ, שצריך להחיש להם עזרה והצלה תיכף־ומיד. אָמנם אין די בעזרה לחולים וצדקה בלבד. „חברי „הדסה"

שלמה המלך, שחכם היה, — רשאים הם סופרי לתת „סמיכה" ליהודה המכבי והבריו. אבל שכח העורך הנכבד בשעת מעשה, כי „אין חברים לטעם"; כי יש אנשים ה„מומחים" לכל דבר, ולעניני הסכמות בכלל, וכנגדם יש בני־אדם, שעפר הם תחת כפות רגליו של בן־חשמונאי — ומה שמותר לראשונים אסור לאחרונים.

באכסניה הספרותית, שהתארחתי בה אחר־כך, נמסר גורלי בידיו של עורך בעל־טעם, שלא התאמר להיות אפיטרופום לכל השיטות שבעולם; אף־על־פי־כן לא נמנע גם הוא מלשנות בדברי: קצת — מפני שדמה, כי דבק בי משהו מן המערכת הקודמת, והשאר — לשם שנוי סתם. כנראה, חשש פן יחשדו בו, שהוא עושה מלאכתו רמיה, אם יתן לסופר להראות לפני הקוראים כמו שהוא — ויד העורך לא תהא ניכרת בדבריו.

לא אחשוב, כרוכל, את כל גלגולי־המערכות שסבלתי, למרות דברי המעטים; אדלג ואגיע לעורכי האחרון. עורכי זה מן המהדרין שבמהדרין הוא; ודבר זה כשהוא לעצמו אינו נאמר, כמובן, לגנאי. אולם יש להבחין בין שלמות הלבוש ונקיונו, ובין רדיפה אחרי קשוטים וצעצועים. מדה ראשונה היא מדת גברים, ומדה שניה מדת נשים היא; האחת צורך, והשניה מותרות. סגנונו של עורכי משובח, אך מסולסל ביותר; ולפי טעמי והרגשתי, מרובה בו יסוד הנשיות על יסוד הגברות. יהיה איך שיהיה; במקצועו הוא אפשר שאין לך סגנון נאה משלו, אולם את הרהורי אני אי־אפשר לישב באותו סגנון — ויהא אפילו בדוחק.

אבל מה אעשה לעורכי התקיף ממני? בכל עת שאני מזדמן לאכסניה שלו, לבי חרד, פן יקיים בי מצות „הכנסת־אורחים" על־פי נוסח חדש, פן ילבישני מה שנדמה לי כ„שמלת־אשה" — ויציגני על הבמה לראוה.

הרביתי לטפל בפרט, מפני שפרט זה לא יצא אלא ללמד על הכלל כולו. מקובל הוא אצל עורכינו: דבר־ספרות שבא לידם, מצוה עליהם להתגדר בו, אם הניח להם המחבר מקום לכך ואם לא הניח. המתוקנים שבאומות־העולם אינם נוהגים כך; אצלם, אפילו בשעה שנכשל הסופר בשגיאה סגנונית הגלויה לעין כל, אין העורך מתקנה אלא על דעת בעלים. אולם עורכינו לא לתקן הם מבקשים, כי־אם להטביע חותמם על־גבי חותמם של אחרים. מה הן סבותיה של תאוה משונה זו, ובמי הן מונחות: בסופרים או בעורכים? —

ראשית־כל נתודה על עוון הסופרים, אלה מהם הנגשים לעבודה מתוך קלות־ראש. על־ידי רוב טפול ב„חומר היולי" של הסופרים הללו מתרגל העורך לעשות בכתבי חבריו כאדם העושה בתוך ההפקר, ומכיון שניתנה לו רשות להשחית, אינו מבחין עוד בין דבר שאין לו צורה לדבר שיש לו צורה, אלא כל מה שאינו מתאים לקנה־המדה של העורך פסול הוא. וזהי אחת הסבות, המביאות את עורכינו לידי חטא של טשטוש־הצורות; אך לא הסבה היחידה, ואף לא העיקרית. על־ידיה מתבאר מה שעבירה זו נעשית להם, לעורכים, כהיתר; אך עדיין בלתי מובן מפני

יוכלו להשתתף גם כן בזאת התנועה הציונית הגדולה, שאנו רואים את התפתחותה הנשגבת במשך השנים האחרונות; הם יסייעו איפוא לתת רוח חיים לרעיון היפה של יצירת מרכז עברי בארץ־ישראל. כה תקוים התקוה, שאליה נשא ישראל את נפשו זה כאלפים שנה".

הבארון מדבר על־אדות ווילסון וערכו המוסרי לבני־האדם, והוא אומר, כי בתור אחת התוצאות הראשונות של הדעות האלה „היתה ההבטחה, שהבטיחו ממשלות־ההסכם לעזור ליצירת מרכז לאומי עברי בארץ־ישראל".

„אמנם לא כל היהודים שואפים לשוב לארץ. יהודי אנגליה, איטליה, צרפת קשורים בכל לבם לארצות מולדתם. אבל אלה היהודים הנרדפים ומושפלים הם השואפים לשוב ולעבוד את אדמת הקודש. ואולם ישנה מטרה אחת, שבה נקשרו לבות יהודי כל הארצות, והיא חשובה לכולם, וזוהי — יצירת מרכז של תרבות שכלית יהודית. בזאת העבודה אנו רוצאים להמשיך את עבודת אבותינו. יצירת אוניברסיטה היא סמל השאיפות והתפקיד המיוחד, שנועד ל־Home בארץ־ישראל".

„בשבילנו אנו עוד לא נגמרה התעודה של עם ישראל, ועל כן אנו מברכים בשמחה את תקומת המרכז היהודי בארץ־ישראל".

הבארון מוסיף ואומר, כי הוא תמים דעים ורגשות עם ראש ציוני אמריקה, השופט בראנדיים, „זה הרוח הכביר, המסוגל יותר מאחרים לסדר ולהוציא אל הפועל את העבודה הגדולה הזאת. אמנם כבדה תהיה המלאכה ומלאה מכשולים, ודרושה לה ביחוד הנהגה נאורה ומשכלת, אבל לא יחסרו לנו אנשי־מעלה, ובעזרת האישים היותר מצוינים של ארצות־ההסכם יש לנו הרשות להאמין בהצלחתה. בנוגע לצרפת, הנה אבטח ולא אפחד להבטיח לכם, כי קהלת פאריז לא תמנע מכם את עזרתה".

„הנדיב הידוע" מסיים את דבריו בהזכירו, כי עוד לפני כארבעים שנה, „בעוד הרצל היה יושב על ספסל בית־המדרש, כבר עזר הוא לישוב הארץ, ולא פלל אז, כי יזכה לאושר הגדול לראות, כי דברי נביאנו ישעיה הולכים ומתקיימים וכי עמים רבים ושונים יבואו להשיב את ישראל אל נחלת אבותיהם".

כה דבר הנדיב הזקן. אחריו נשא דברו מר טרדיה בשם הממשלה. דרשתו כבר נתפרסמה באמריקה, ועלי להבליט, כי הוא דבר בשבח „השופט בראנדיים, שהוא לנו (לצרפת) ידיד נכבד עד מאד". הוא הבטיח, כי „אין לכם אומה כאומה הצרפתית, היכולה להבין את כל תוקף האידיאל היהודי וערכו הרב".

הפרופיסור מוריס ווירן (פרופיסור לחקירת כתבי־הקודש) נשא את הנאום היותר ציוני באספה הזאת. הוא דבר כצרפתי וכפרוטיסטאנט ועודד את הציוניים ללכת בדרכם, דרך הגאולה. „וכי מביאים אתם נזק למי שהוא? וכי תופסים אתם את מקומם של אחרים? וכי אומרים אתם להביא נזק לרגשות הדת של הנוצרים? או כלום תאמרו לשעבד את הערביים? לא ולא! הצדק, היושר, המשפט לכם — אל תיראו ואל תפחדו, עלו לארץ ובנו את הריסות ארצכם ועמכם הגדול!"

הפרופיסור סילווין לוי מבליט את דבר ישיבתו בארץ־ישראל, והוא מחליט, שמצא בה סימני עתיד יותר טוב, ובלי ספק — גם עתיד גדול. „ראה תראו בישוב בני־ישראל המצוין הזה, זה שעלה לפעול ולעשות ביד איש אחד, הנותן כבוד ליהדות ולצרפת גם יחד (כלומר: שהישוב הוא מעשי ידי „הנדיב הידוע"), — ראה תראו בו בתי־ספר פורחים ומשגשגים, מלאים אהבה לאמת ולארץ — כשלש מאות צעירים וכמאתים צעירות התנדבו להלחם בתוך הצבא

מה הם חושבים לעצמם את העבירה למצוה. מעוות זה לא של הסופרים, אלא של העורכים הוא, וסבותיו שלש הן: א) חוסר סבלנות; ב) חוסר הכרה נכונה בתפקידם של עורכים; ג) חוסר הבחנה בין סופר לסופר.

א) חוסר סבלנות.

שתי מערכות יש לנו, העברים, במדינותינו אלה. האחת מתנה עם הבאים לעבוד במחיצתה, כי יבטלו דעותיהם מפני דעותיה, והשניה מכריחה את סופריה, כי ישנו לשונם לפי לשונה. ואף־על־פי שהן נראות כמנודות זו לזו, מאוחדות הן בזה, ששתיהן לקויות בקנאות. הראשונה קנאית בעניני מחשבה, לפיכך היא אוסרת על אחרים את הנטיה מדרך המחשבה שלה; והשניה קנאית בעניני לשון, משום זה היא שמה במכבש אחד את סגנונם של כל שותפיה לעבודה. אונס־המחשבה ואונס־הלשון — אי מהם קשה? — לכאורה אונס־המחשבה הוא הקשה; אבל באמת אין הדבר כך. ראשית, אונס־המחשבה עראי הוא; שהרי לא בכל דבר וענין יש מחלוקת בין סופרים ועורכים, ואפילו בדברים שהמחלוקת תלה בהם, לא תמיד מתעקשת מערכת להעביר סופרים על דעתם. בעניני דת ובעניני מפלגה אין לפניה והירים, אף מותרת היא ומוותרת בשאר עניני מחשבה. ואילו אונס־הלשון קבע; כי הסופר, הראוי לשמו, בעל צורה הוא, וצורה אינה עשויה להשתנות לשבעים פנים, כרצון עורך ועורך. שנית, אונס־המחשבה אינו מחייב את אונס־הלשון; בעוד שאונס־הלשון גורר אחריו גם את אונס־המחשבה,

ביחוד בין אלה הסופרים שמחשבה ודבור, תוכן וצורה, יורדים אצלם כרוכים. ושלישית, סימן רע הוא למערכת, כשהיא מדקדקת בלשון יותר מבמחשבה: סימן הוא, שהקליפה חשובה עליה יותר מן התוך; תחת אשר חברתה, המקפידה בעניני מחשבה ביותר, מוכיחה בזה, כי התוכן קודם אצלה לצורה.

אמת, כי קנאות זו אינה מיוחדת לעורכים בלבד; אולם מה שמותר לאחרים, אסור לעורכים. אין סופר ראוי להתמנות עורך, אלא אם כן יקנה לו רחבות־הדעת במדה מספיקה, כדי שיוכל לרדת לסוף דעתם של אחרים, ויכבד את השונה משלו, ויתפוס ויקרב את החדש והעצמי. ואם רחבות־הדעת חסרה לו, יכול הוא להיות סופר חשוב, ואפילו גדול — אך לא עורך.

ב) חוסר הכרה נכונה בתפקידם של עורכים.

תפקידו של העורך כפול הוא: לספק צורך ידוע של הקוראים; ולהדריך את אלה מן הסופרים, הזקוקים להדרכה. במשלחת כפולה זו מועל העורך, השואף לבטל את כל הסגנונים מפני סגנונו, וחוטא בזה גם לקוראים גם לסופרים. לקוראים — בהכהותו בהם את חוש־הטעם, שהתפתחותו תלויה ברבוי־גוונים, ובשללו מהם את האפשרות לדון בין סופר וסופר, בין סגנון לסגנון. ולסופרים הוא חוטא, במה שמשוה לפניו את כולם, מוחק לגמרה את בין־השיטין של סגנונם, מאפיל עליהם בסגנונו הוא, ומקפח את שכרם הרוחני; ולא עוד, אלא שהוא בא להדריכם, כלומר: לסייע להם בבקשת דרכם, ונמצא מטה אותם מן הדרך.

האנגלי הארץ־ישראלי. ואנו — מסיים מר לוי — שאושרנו אושר רב, בהיות לנו ארץ, יקרה ואהובה מכל, כצרפת, אנחנו נעזור לאחינו המבקשים מנוח ומקלט".

דבר גם הרב הרשמי של הקהלה איזה דברים של חבה וטעם.

אלה הם פרטי קבלת־הפנים של מלאכות „הדסה" בפאריז במעמד גדולי צרפת ובנשיאות הבארון, זקן חובבי ציון. הכל היה יפה וחשוב בעתו. ואולם עוד בהשקפה הראשונה ישאלו הציוניים: מדוע היה העיקר חסר כמעט מן הספר? מכיון שהציוניות היא תנועה לאומית ועממית, ודוקא על יסוד מציאות קבוצים מישראל, השואפים לגאולה, ניתן לנו הפצנו בהתאמה לתכנית ווילסון — מדוע זה נפקד מקום ציוני פאריז באספה הזאת, וקול א י ש צ י ו נ י לא נשמע במעמד הנדיב הידוע ושרי צרפת, אשר יכלו להאמין באמת, כי אין ציוניים במציאות כלל בפאריז?

את השאלה הזאת שואלים גם ציוני פאריז, לא לבד בסתר ישיבות אגודותיהם, כי־אם גלוי ולעיני השמש ב„בולטין" הרשמי של הפדראציה. ציוני פאריז רואים נחיצות לפנות אל דעת הקהל במחאה גלויה על אשר ל א ה ז מ י נ ו כ ל ל א ת ה פ ד ר א צ י ה לקבלת־הפנים הזאת, וביחוד על אשר מאנו להכיר במציאותם ופעולתם באופן רשמי, ולא עוד, אלא כאשר האיצו, כי יתנו לאחד מהם לדבר דבר בשם ציוני צרפת, לא נתנו להם גם את חפצם המובן מאליו והצודק הזה.

הנה מה שכותבים על זה ציוני פאריז ב„בולטין" שלהם:

„ישנם רגעים קשים, שאי־אפשר לעצור בעד צעקה מכאב־לב ודאבון־נפש, ביחוד כאשר ידרכו פריצים על הרגל בנעל כבדה יותר מדי..." הכותבים אומרים עם דבריהם, כי כאשר נבראה הציוניות נמצאו מצד אחד „העניים והאובדים, כל מבקשי אידיאל של צדק חברותי ושל חופש לאומי", ומצד השני נמצאו „מתנגדי הציוניים, שהיו שמחים בחלקם הגשמי אשר שפר עליהם, ושנלחמו בציוניים באמצעים כשרים ובלתי־כשרים". הכל היו כנגד הציוניים: אדירי האוצרות שלנו שמו סגור לכיסם מעזור לציוניים, וישארו העניים והסובלים, בעלי־המלאכה, הפועלים ואנשי־הרוח, אשר חשכו את הפרוטה האחרונה מפיהם ממש והחזיקו בידי התנועה. גבירות־המודה סגרו את דלתות אולמיהם, לבל תדרוך בהם רגל ציוני, ורק נשי העם העובד הן שצברו פרוטה לפרוטה לקרן־הקיימת ולכל המוסדות הלאומיים. אדוני העתונות וחביבי הסאלונים דברו עלינו בגאוה ובבוז, ורק המשכילים האידיאליסטיים, אלה תלמידי־החכמים העניים והגאים, הם אשר הקריבו את הכל עד אשר עלה בידם לפרסם את הציוניות ברבים. שרי החכמה והמדע שלנו הרחיקו אותנו בחמלה ובמנוד־ראש, ורק הסטודנטים העניים הם אשר בחורי עליות־קיר הדלות היו מכינים דרשות, מאמרים ורשימות לטובת הציוניות, ואת למודיהם, בחינותיהם ועתידותם שכחו והזניחו. כך עשו בני העם שלנו, אשר מבלי שים לב לכלימות ולעלבונות מסביב ולמלשינות ודבות מכל עברים התמידו באמונתם השלמה בנצחון רעיון הצדק, הקדוש להם.

וזה נמשך כעשרים וחמש שנה. כעת דומה כאילו נשתנה המצב מן הקצה אל הקצה: אדירי הרכוש שלנו דומים כאילו כבר שמו את ידם בכיסם והם נכונים להזיל כסף; גדולי הפוליטיקה כאילו אף הם מסבירים פנים לנו; גאוני הקתדראות נכונים כביכול להקשיב לדברינו... נחמד ונעים! ולא נשאר לנו כי־אם לשיש ולשמוח על זה, אף־על־פי שעוד לא ידענו באמת, מי משניהם

העורך מחנך הוא; וכשאדם בא ונוטל לעצמו כתר־מחנכים, הרשות בידינו לדרוש ממנו, שיכיר בכלל הגדול, כי אין חנוך בא על־ידי כפיה מבחוץ, אלא על־ידי התפתחות מבפנים. אם אפשר לו, לעורך, שיסייע לסופר בהתפתחות כשרונו, מבלי גרום לו נזק — מוטב; ואם לאו — יסיר אפיטרופסותו ממנו.

ג) חוסר הבחנה בין סופר לסופר.

השפה נקנית בשתי דרכים: ב י ד י ע ה ו ב א ה ב ה. רובם של סופרים קונים להם את השפה בדרך הידיעה; ומדרכו של זווג שכזה שאינו קבע. דוק ותשכח, כי הסופר ה י ד ע ן משתמש בכמה שפות, הכל לפי צורך השעה, ואין אחת מהן תופסת בנשמתו מקום בראש. כולן בבחינת פילגשים הן, ו מ ל כ ה אין בהן אף אחת. ולפי שאין הסופר מסוג זה נאמן לשפתו, אין שפתו עגונה לו: מושל הוא בכמה סגנונים, אך אין לו סגנון שאין לאחרים חלק בו. כי בעולם האצילות אין „איפה ואיפה"; חוקה אחת שם לזכר ולנקבה.

הדרך השניה, דרך האהבה, אינה כבושה ומרובה באוכלוסין כדרך הידיעה, אך גם שוממה איננה. הסופרים המארסים להם שפתם באהבה נפרדים למזלות שונים: יש סופר ש ה ש פ ה מ ח ז ר ת א ח ר י ו, בחינת „ונקבה תסובב גבר". יותר משהוא אוהב הנו אהוב; ומטעם זה אינו חס על אהובתו ביותר, ויש שהוא מזלזל ביפיה וחושף מצפוניה שלא לצורך. יש סופר ה ר ו ד ף א ח ר י א ה ו ב ת ו, ואינו קונה את לבבה אלא אחרי יגיעה יתירה. הלה אוהב יותר משהוא אהוב; ולפיכך הוא מראה קנאות וקמצנות בעסקי־אהבה: מגלה טפח ומכסה שבעה. ויש סופר שהוא אוהב ואהוב במדה שוה; השאיפה וההתקרבות באות משני הצדדים כאחד. זה אינו לא פזרן ביותר ולא קמצן ביותר — מגלה טפח ומכסה טפחים. — כל הסופרים־האוהבים הללו, אף־על־פי שמזלם שונה, צד־שוה אחד יש בהם, והוא — שכולם הזווג שביניהם ובין שפתם זווג של קבע הוא. ב ר י ת כרותה בינם לבינה; וכשם שאין הם מחליפים שפתם באחרת, כך אין שפתם סובלת מגעו של זר, יהיה מי שיהיה.

ההבדל שבין הסופר הידען והסופר האוהב אינו הבדל במדרגה, לפי שלא כל הגדול מחברו אוהב ונאמן יותר מחברו; הבדל בתכונה הוא. ומשום זה אין להתיחס אל דבריהם באופן אחד. הסופר שכל כחו אינו אלא בידיעה, אם נראה לנו שלא עמדה לו ידענותו וטעה ראשים אנו לבוא בכח הידיעה ולהעמידו על טעותו. מה שאין כן בסופר הארוס לשפתו: במקום שיש ברית כרותה, אין זרים בעלי־נמוס מכניסים ראשם, ואפילו אם אין הזווג הלז שלם בתכלית. והעורך, המותח מדת־דין אחת על כל הסופרים, ומבקש להטביע חותמו על יצירי רוחם בלי הבחנה, נכשל בחטא שקשה להוציאו מפה לאוזן, אף מצוה לאמרו:

תבל הוא!

דייטון, חשון, תרע"ט.

נשתנו — הציוניות או מתנגדיה, ומי עושה יותר הנחות וותורים לחברו?... אנו מצדנו נכונים אנחנו להושיט יד־אחים לכל מי שיבוא לעזרתנו ולשכוח את כל העבר המר, אבל בתנאי אחד בלבד: כי עליהם שלא לשכוח, כי אנחנו ורק אנחנו הננו האנשים, אשר נשאו את משא הציוניות הכבד במשך שנים ארוכות, וברגעים היותר קשים ומרים לא רפו ידינו, וכי אל נכון עוד יעלה בגורלנו לשאת את החלק היותר גדול וקשה של הקרבנות הדרושים לתכלית בנין ארץ־ישראל ותחית עמנו. אל בוז להם, ואל חשדים לאלה, אשר ראו את הנולד בעין פקוחה ואשר מקרבם יצאו הקברניטים, המוליכים את הספינה הציונית אל מטרתה בתוך ים זועף ומלא סלעים עד בלי די...

„בקצרה, — מסיים כותב המאמר — יקראו־נא בשם ידידי הציוניות, ציוניים למחצה או גם לרביע, ככל אות נפשם, אבל אל־נא ישכחו, כי ישנם ציוניים שלמים, שמאבן אחת חוצבו".

אנו מכירים בסגנון החותם של המאמר הזה את יד אחד מחבירנו הנאמנים, שלו עלינו להודות הרבה על התחדשות הרוח הציוני המדיני בפאריז בשנים האחרונות. אנו מבינים את רוחו ומשתתפים בצערו.

ואולם גם הפדראציה הציונית מצדה מצאה לנכון להוסיף על דברי המחאה הזאת באורים והערות, הראויים להשמע.

היא מקיימת את העובדה בספור הפרטים האלה: הפדראציה של ציוני צרפת ידעה, שחברי המלאכות של „הדסה" צריכים לעבור דרך פאריז, והחליטה לערוך בשביל החברים האמריקאים קבלת־פנים ראויה להם. ואולם, למרות כל השתדלותה לא יכלו להשיג שום ידיעה ברורה על־דבר זמן ביאת המלאכות ועל־דבר שהיתה בפאריז. והנה לפתע פתאום נודע לאחדים מחברי הפדראציה — מן הצד ובמקרה דוקא, — כי איזה „ועד של חקירות ציוניות", שבראשו יושב הבארון עדמונד די רוטשילד, התחיל בהכנות לתכלית קבלת פני המלאכות האמריקאית באופן רשמי, וכי בה ישתתפו שרי צרפת, חבר רבני צרפת, ראש אגודת ידידי הציוניות, ולחברי הפדראציה לא קראו ולא הודיעו אותם דבר. כדי להוציא טינה מלב חבריה, החליטה הפדראציה לפתוח בדברי שלום ובקשה, כי ירשו לאחד מבאי־כחה לברך את המלאכות בשם הציוניים בצרפת. ואולם בקשתה הושבה ריקם. וכה עברה קבלת־הפנים הזאת מבלי שהשתתפה בה הפדראציה הציונית באופן רשמי.

זהו ספור־המעשה, כמו שהוא מתואר בעתון הרשמי של ההסתדרות הציונית המאוחדה והיחידה בצרפת. אין אני רוצה לשפוט מרחוק על המסקנות, שיש להוציא מזה: אבל חושב אני, כי חובתי בתור סופר וציוני, היודע את מצב הרוחות בצרפת, לספר את הדברים והעובדות כצורתם וכהויתם, והמשפט לדעת הקהל הוא.

בַּהֲמוֹנָהּ שֶׁל עִיר...

מאת
א. ש. שוואַרץ.

בַּהֲמוֹנָהּ שֶׁל עִיר, בֵּין אֲנָשִׁים־נְמָלִים,
הַזּוֹרְמִים מִסָּבִיב, בְּהוּלִים וּדְחוּפִים,
שְׁקוּעִים עַד נֶפֶשׁ בְּדַאֲגוֹת הַחֻלִּין,
בְּרָוָחִים פְּעוּטִים שֶׁל פְּרוּטוֹת שְׁטוּפִים,—

הִתְיַצְּבוּ וְקִרְאוּ: הוֹי, עִוְרִים עֲלוּבִים!
הַיּוֹם הֲרַת עוֹלָם! הַחַיִּים נִסְחָפִים!
מִתְפּוֹרֵר הָעוֹלָם הָעַתִּיק, וְצָצִים
עוֹלָמוֹת אַדִּירִים מִמֶּנּוּ וְיָפִים!

וְסִפְרֵי־זִכְרוֹנוֹת גְּנוּזִים נִקְרָאִים
וּבְמֹאזְנֵי־תוֹלָדָה יִשָּׁקְלוּ לְאֻמִּים:
נִשְׁבָּרִים עֲנָקִים, וְקָמִים חַלָּשִׁים
מֵעֶבְרֵי פִּי קֶבֶר לְעֹז וַעֲלוּמִים!

וְגַלְגַּלֵּי שְׁמָשׁוֹת חֲדָשִׁים מְנַסְּרִים,
וּשְׁמָשׁוֹת יְשָׁנִים מוּעָמִים וְכָבִים;—
וְשִׁיר אֶחָד גָּדוֹל מֵאֵלָיו כְּבָר יוּשָׁר
בַּחֲלָלוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּרִנַּת כּוֹכָבִים.

וְאַתֶּם—גְּסִיסַת הֶעָבָר לֹא תַחֲרִיד,
וְשִׁירַת הֶעָתִיד לֹא תַרְנִין לְבַבְכֶם;
וּבְהָמִיר עוֹלָמוֹת לֹא שֻׁנָּה פִּזְמוֹנְכֶם,
לֹא זֶעַזַע צְלִיל עֶדְנָה אֶת אַגְמֵי רִקְבְכֶם.

מאת
שלום־עליכם

הַקְּדֵרָה

תרגום
י. ד. ברקוביץ

(סוף).

— כן, כנגד מה איפוא נתגלגלו ובאו הדברים? כנגד זה שאָמרת: הכל תלוי במזל... נמלכה שכנתי והזידה לה נזיד נטיפים של כוסמין ושפתה בתנור כר חלב שפתה לה, למען ירתח, ומיד עברה הרנה בין ילדיה והיתה רוחם: ששון ושמחה השיגום! וכי קלה בעיניך גדולה זו, אָב חנון ורחום! דומה, כאילו לא ראו מימיהם מעט חלב לא ראו מימיהם! אָמנם שיעורו של חלב זה אוי ואבוי לו — כה יתן אלהים וכה יוסיף לכל שונאי! שתי כפות חלב, והשאר מים... אלא לגבי קבצנים כאלה, לגבי עניים מרודים, בעונותינו הרבים, גם זה הוא ענין לענות בו!... בין כה וכה, והרוח הביא בכנפיו את השמש, הוא עוזר בעלה. ניכר, שעוזר צפה באצטגנינות שלו, כשהיה עדיין בבית־הכנסת, כי בביתו מבשלים ארוחת עשירים מבשלים שם, ומיד נזדרז ובא בפנים צוהלים ופתח במלה של בדיחות, כדרכו תמיד: „יום טוב לעקרת ביתי החמודה!“... אָמרה לו: „יום צרה וחשכה לאלוף־נעורי היקר! לשמחה מה זה עושה? ולמה מהרת ככה לבוא היום?“... אָמר לה: „חושש הייתי, שמא אאחר פה תפלת „ברכו“ בצבור... מה את מבשלת היום בתנור?“... אָמרה לו: „קדחת אני מבשלת בשבילך בקדירה קטנה“... אָמר לה: „ולמה לא בקדירה גדולה, כדי שתספיק לשנינו?“... אָמרה לו: „אי לך, פה דובר נבלה, תפח רוחך!“... כך היא אומרת לו בחרי־אף, כולה רוגזת ורותחת, נחפזת ונוטלת את המגרפה בידה וחוטפת בחמתה את הכר מן התנור. נהפך הכר על פיו, והחלב — שפך על־פני כל התנור כולו!... והנה קול רעש וצווחה, מהומה ומבוכה. גנסיה מקללת את בעלה קללות נמרצות; נס נעשה לו, שראה את הנולד ומהר להמלט על נפשו בעוד מועד... והילדים עלובי־הנפש כולם ירדו מעל התנור והרימו קול נהי וילֵלה, תאניה ואניה, כאילו שכלו את אביהם ואת אמם יום אחד... אָמרתי להם: „מה קול הבכי הזה? הניחו, אני אומרת, להנטיפים ולהחלב שלכם, יהיו שניהם כפרתכם; אם חוששת אני, הרי איני חוששת, אני אומרת, אלא למרק דודל שלי, שמא נגזרה עליו כליה, ולהקדירה שלי, שמא נטרפה חלילה בשעת חירום“... אָמרה לי: „ילכו לאבדון המרק והקדירה שלך גם יחד, למען תדעי, כי הנטיפים והחלב שלי אולי יקרו בעיני שבעתים ושבעה מכל הקדירות ומכל מרק־הפגולים, שאת מבשלת לכבוד הקדיש המפונק שלך!“... אָמרתי לה: „מכיון שכך, היו־נא כולכם כפרת קטן צפרניו של דודל בני!“... אָמרה לי: „מכיון שכך, יהי־נא דודל בנך כפרת כולנו, שהוא האחד ואנחנו הרבים!“... מה תאמר להצופה שכמותה? וכי אינה ראויה זו, שיעמדו ויסטרו לה על שתי לסתותיה במטלית לחה?...

— כן, כנגד מה נתגלגלו ובאו הדברים? כנגד זה שאָמרת: בשר וחלב אין זווגם עולה יפה בתנור אחד... ובכן, נתקל הכר ונפל על פיו, והחלב נשפך על פני התנור; והרי אני חוששת איפוא, שמא נגעה הרעה בקדירת המרק שלי, ואני אָנה אני באָה? אַף כי, לכשנהפוך בדבר, הרי יש מקום להקשות: איזו הדרך בא החלב והגיע עד קדירתי, מאחר שהקדירה היתה שפותה ממנו והלאה, קטומה וחבויה באפר בקרן־זוית רחוקה? ואַף־על־פי־כן לבי מהסס בי: כי מי זה לידי יתקע? הרי השטן מקטרג תמיד בשעת הסכנה! ומי יודע את רוח מזלי השומם?... והנה את האמת אגיד ולא אכחד ממך: לא על המרק אני מצטערת כל־כך ולא עליו דאגתי; אָמנם גם לו ידוה לבי וצר לי צר לי גם עליו, כי מה יאכל דודל עלוב־נפשי? אלא חזקה, שמצוא אמצא לו תקנה בשעת הדחק: הנה הבאתי אתמול אווזים מן השחיטה והתקנתי את בשרם למכירה, ונשתיירו לי מהם מקצת פרורים לשבת נשתיירו לי מהם: מעט גלגלות, ברכשאות, קרב וכרעים ושאר ירקות, שכולם יפים לסעודה. אבל זו רעה חולה, שקדירה אין לי! חוששת אני, שמא תטריף לי את הקדירה תטריף לי, אָז אשאר חלילה בלא קדירה, ואם קדירה אין לי, הרי דומה עלי כאילו יד אין לי, לפי שקדירה אחת היא לי, יחידה ומיוחדת. כלומר: היה היו לי בשעתן שלש קדירות, כולן של בשר, ובאה גנסיה זו, אַל יהי מקומה ברוך, ושאלה ממני קדירה אחת, קדירה חדשה ושלמה בתכלית השלמות, והלכה והחזירה לי במקומה קדירה פגומה. אָמרתי לה: „מה טיבה של קדירה זו?“... אָמרה לי: „הלא קדירתך היא“... אָמרתי לה: „מנין לי קדירה פגומה, ואת הלא לקחת מידי קדירה שלמה?“... אָמרה לי: „לאט לך, אַל־נא תרימי במרום קולך — לא מפיך אָנו חיים!... ראשית, הלא החזרתי לך את הקדירה בשלמותה; ושנית, גם כשלקחתי מידך את הקדירה, כבר היתה הקדירה פגומה; ושלישית — לא היו דברים מעולם: לא לקחתי ממך שום קדירה ולא החזרתי לך שום קדירה, וחדלי־נא ממני ועזביני לנפשי!“... השמעת מימיך לשון זו של מנוולת?

— כן, כנגד מה איפוא נתגלגלו ובאו הדברים? כנגד זה שאָמרת: אין לך קדירה שאין לה שעה... ובכן, נשארו לי לפליטה, כפי שעיניך רואות, שתי קדירות שלמות וקדירה אחת פגומה. כלומר: שלש קדירות, שהן שתים... ואולם כלום ראית מימיך עני, שיזכה לשתי קדירות בבת־אחת? והנה היה מעשה ואני באָה כפעם בפעם מן השוק עם העופות אני באָה; עוד אני פונה כה וכה, ואחד העופות התיר עצמו ממוסרותיו ונבעת מפני החתול... תאמר: מנין לו לחתול בכאן? הכל בעטים של ילדיה הנחמדים! פשפשו ומצאו חתול עלוב

ועמדו עליו לענות את נפשו בתעלוליהם ולהציק לו עד מות. „חדלו לכם ממנו! — טוען לפניהם דודל שלי ומעיר למוסר אזנם. — הלא צער בעלי־חיים הוא זה!"... אבל מה יועילו דברי־מוסר לבריונים כאלה, ריקים ופוחזים, ההולכים כל היום אחרי שרירות לבם הרע? לא נתקררה דעתם עד שעמדו ותלו לו להחתול מין סמרטוט בזנבו. התחיל החתול מקפץ ומדלג, מתרוצץ ומתפתל בבית אנה ואנה. ראה העוף ונבהל, קפץ ועף בטיסה אחת עד האצטבה העליונה — והפיל ופוצץ לרסיסים קדירה אחת מקדירותי. כסבור אתה בוראי, את הקדירה הפגומה שבר? אם כך אתה סבור, אינך אלא טועה, במחילת כבודך! אם גזירה נגזרה על הקדירות, מובטח לך, שתתפוצץ השלמה תחילה! כדר העולם הוא בכך מיום ברוא אלהים ארץ ושמים!... אכן חידה היא ותהי לחידה: הנה ראית, למשל, שני בני־אדם הולכים לתומם, זה הולך וזה הולך; האחד הוא בן יחיד, רך ומפונק לפני אמו, בבת־עינה ממש, והשני הוא... רפי רחימאי! בשם אלהי ישראל! מה זאת היה לך פתאום? רבנית! רבנית! היכן היא הרבנית? מהרי הנה! חושי, מהרי! דומה, הרב איננו בקו הבריאות! חלשה דעתו!... אין זאת כי מתעלף הוא!... מים! מים!...

הַחֲלוֹם וְשִׁבְרוֹ

מאת

אליעזר בן־יהודה.

יב.

העידן השני.

ורואה אני חובה לעצמי להעיד, כי בשאלה זו של בחירת מקום מושב להועד, שעלה במחשבה עתה להברא לענין הישוב, הסכם הסכים הרי"מ פינס לדעתי ויאמץ כל כחו להכריע את הכף לצד ירושלים, ואף הוא טען, כי מלבד הצד הרוחני של הדבר, מלבד שבראית היא ירושלים להקריב על מזבח כבודה את הקרבן הקטן הזה של התועלת המעשית, יש עוד הסבה האחרת לדבר, והיא הסכנה, שבעיר הקטנה יפו תשלוט בהועד ובמעשיו עין־הרע של ההמון הערבי ושל הרשות. אבל גם מאמצי כחו של האדון פינס היו לשוא. התועלת המעשית, החיצונה, היתה נראית ובולטת יותר מדי, שדברים כל־כך מפשטים, ככבוד עיר האם של ימי תפארתנו, יוכלו להכריע את כף המאזנים נגדה, ושני החלוצים הראשונים של התחיה הלאומית שבו יפו ויעטרוה בעטרת מרכז לכל עבודתם, ובזה נחתם גזר־דינה של ירושלים לשנים רבות להיות בעיני חובבי ציון ואחר־כך הציוניים כבת חורגת, שאינה זוכה אלא בשיריים שנופלים מהשלחן הגבוה...

ימה שיגורנו שנינו, האדון פינס ואני, לא אחר לבוא. האלפים האחדים מיהודי רוסיה, שבאו במשך שנים־שלשה החדשים אחר־כך ליפו, מלאו ממש את החוצות והרחובות היותר סמוכים אל שפת הים, והערביים של יפו, שמעולם לא ראו כל־כך יהודים [illegible] יום ולילה בשווקים וברחובות וממלאים את חלל אוירה של עירם בקולות של לשון כל־כך זרה להם, התחילו מביטים בהם בעין רעה, וכמנהגו של עולם, נמצאו במהרה בקרבם אנשי זדון, שהתחילו להביא הכתב של אלה ה„מוסקוב" רעה לפני הרשות המקומית בכל מיני עלילות בדויות, ולא עברו חדשים מועטים ושמועות רעות התחילו מגיעות מעיר־הבירה של הממלכה, כי הממשלה המרכזית אומרת לאסור, או כבר אסרה, על היהודים לבוא לארץ־ישראל. בתחילה לא אבינו להאמין בשמועות האלה. אחר־כך השלינו את נפשנו בתנחומים של הבל, כי רק את חוף יפו יש בדעתה של הממשלה לסגור בפני היהודים הנכרים, אך בשאר חופי הארץ קבל תקבל אותם ממשלת תוגרמה באותה האהבה להיהודים, שהצטיינה בה מאז מעולם. מעט מעט התחילו אלה השמועות להתגשם, להחפך למעשים, ובשורות רעות התחילו באות זו אחרי זו, שבוע אחרי שבוע, עם כל ספינה שנכנסה במפרץ יפו עם מספר מה של משפחות יהודיות. הרשות התחילה בודקת אותן ולהחמיר בהלכות ביאת אנשים נכרים לארצות תוגרמי־ ולהבדיל בין כל האדם ובין האדם היהודי, שממנו דרשה, שיהיה לו רשיון מיוחד מהממשלה המרכזית להכנס להארץ. ובהיות ששום אחד ממנו לא רצה לחשוד את ממשלת תורקיה במעשה לא־נאה כזו ביחס ליהודים, חשוד חשדנו את הפקידים הממונים על החוף, שהם או בדאו את כל הדבר מעיקרו, ובאמת אין שום איסור מהממשלה העליונה, או שהם בעצמם גרמו לזה בדבות רעות שהביאו לפני הרשות העליונה על היהודים הבאים בכל שבוע, וכל זה כדי שיהיה לאל ידם לעשות את אלה הבאים למעין נובע של שלמונים במדה שמעולם לא היה להם כמותה. ובאמת, משבוע לשבוע, ומספינה לספינה, הלך ועלה השער של היתר הכניסה להארץ. האכלנות של ה„מאמורים" ביפו הלכה וגברה מיום ליום. מה שאפשר היה בתחילה לגמור בשנים־שלשה „בשליקים" (כרבע או חצי דולאר) היה צריך אחר־כך לקנות במגדיות „דיזאריב", וגם בחצאי זהובים, ואחר־כך בזהובים שלמים שקולים וטובים. מעט־מעט התחיל הדבר מקבל צורת עסק לכל חוקיו ומשפטיו. סרסרים ידועים היו מתוכים את העסק בין הבאים ובין המאמורים, ודבר טבעי הוא, שאלה הסרסרים, — וצריך להודות שכולם היו מאחינו — ראו תועלת להעסק, שהאיסור יהיה יותר ויותר חמור, מפני שחומר הגזירה נתן להם פתחון־פה לדרוש מחיר גדול בעד ההיתר.

זה מקור הברכה, שנפתח פתאום לה„מאמורים" התורקים, שהיו ממונים על החוף, ולעוזריהם מתוך סגירת החוף בעד היהודים הנכרים, הוא שהוליד בדעתנו, כמו

שכבר אָמרתי, החשד, כי אלה ה„מאמורים" הם בעצמם היו הגורמים בדבר, ובחשד זה מצאנו לנו קצת תנחומים, יען יכולנו להשלות את נפשנו במחשבה טובה, כי לא הממשלה העליונה המרכזית חייבת בכל זה, והיהודי הלא מלומד בנסים, שגזירה עשויה להבטל — על־ידי הסגולה הבדוקה של אבן־החן הידועה, וכבר גם נמצאו הדרכים להגיע לזה. בזמן ההוא היה התרגמן של הפחה בירושלים איש יהודי, יוסף קריגר שמו. זה האָדון קריגר היה אָדם פשוט, עם־הארץ בכל דבר, אך ידוע ידע לדבר ולכתוב צרפתית ותורקית, וזה כל מה שנצרך. לתרגמן בתורקיה, ובימים ההם, התרגמן של הפחה היה כמעט משנה למלך. בנוהג שבעולם בתורקיה, הפחה היה בידו של תרגמנו כחומר ביד היוצר, ואל כל אשר חפץ התרגמן היה מטהו. התרגמן היה המתווך בין הקהל והפחה, וכל איש שהיה לו דבר להפחה היה מוצא לו דרך על־ידי התרגמן, וכפחה כתרגמן היו מרוצים זה בזה. ומעלה יתירה היתה בו בהתרגמן יוסף קריגר, כי הוא היה מחותן להאָדון חיים אמזלג ביפו, איש יהודי ספרדי, שהיה ממלא מקום סגן־קונסיל אנגליה בעיר ההוא, ועם האָדם אמזלג זה היו שני השליחים של יהודי רוסיה, הארון ליבאנטין והאָדון פיינברג, בקירוב־דעת, מפני שהוא היה הסרסר בעסק הקרקע, שהיה בדעתם לקנות ליסוד מושבה. ויתן האָדון אמזלג זה מכתב־מליצה למחותנו, השר הגדול יוסף אפנדי קריגר, בבקשה שיעשה כל מה שנצרך לישר ההדורים ולהרים המכשולים מעל הדרך.

והשר יוסף אפנדי קריגר הבטיח, ובודאי עשה מה שהיה בידו לעשות, כי האָדון קריגר בעצמו לא היה חלילה מתנגד לביאת היהודים לארץ־ישראל וליסוד מושבות בארץ — אף נעתר לפני חדשים מספר לבקשת ר' יואל משה מדפים ור' דוד גוטמאן, ויתן הסכמתו על הכרוז שפרסמו בדבר הקרקע אשר קנו. ואף־על־פי־כן, הגזירה לא בלבד שלא בטלה, ואף לא קלה, אלא משבוע לשבוע הלכה וחזקה וכבר קרו פעמים אחדות, שגם בכחה של הסגולה המנוסה לא היה אפשר לקרוע את רוע הגזירה, וספינות אחדות שהביאו משפחות יהודיות הכרחו לשוב עם יהודיהן למצרים. וככל אשר חזקה הגזירה, כן הלך גם השר הגדול יוסף קריגר להתרחק מאתנו, וביום תשעה באָב באותו הקיץ קרה הדבר, שפגשתיו מחוץ לשער יפו, ויקרא אלי בקול שמחת־נצחון בלשון צרפתית:

— אם כן, אדוני בן־יהודה, נגמר!

כמדקרות חרב פגעו דבריו בלבי, ובחרדה שאלתיו:

— מה נגמר?

— נגמר כל הדמיון שלכם! גזירה מפורשת באה מיהדר השולטן, שלא להניח להיהודים הנכרים לבוא להארץ ולא לקנות קרקעות ולא ליסד מושבות! נגמר, נגמר!

למן היום ההוא, יום תשעה באָב שנת תרמ"ב, עמדה הגזירה הזאת בכל תקפה כחמש ושלשים שנה, ולמן הרגע ההוא הכרזה מלחמה בין ממשלת תורקיה ובינינו. זו היתה מלחמה קשה מאד לנו, כי לא היינו מוכנים ומסודרים למלחמה כזו, ובידינו לא היה שום נשק, חוץ מכלי־זין הגלותי, — השוחד! בכלי־זין הזה נלחמנו ככל מה שהיה לאל ידינו, והרבה נצחונות נצחנו על־ידיו, והרבה־הרבה ממה שעשינו — בכח כלי־זין הזה עשינו. אבל לא בכל פעם עמד לנו כחו של כלי־זיננו זה. היו זמנים, שחודו של נשקנו זה קהה ולא יכול לפעול פעולתו הרגילה, ואז עברו עלינו שעות רעות, חשכות, שעות שכמעט נואשנו מכל תקוה!

והראשונה בשעות הרעות האלה באה לנו אחרי זמן קצר. לירושלים בא פחה חדש, רעוף־פשא, ולא עברו ימים מועטים ובתוך עולמנו הקטן התחילו אנשים מתלחשים זה לזה על־אדות צרה גדולה, שבאה עלינו, כי הפחה החדש הוא — נקי־כפים!

— הוא איננו אוכל! — הדבור הזה עבר מפה אל פה.

הפועל „אָכול" במשמעות לקיחת שוחד שגור בפי הערביים, ובפרט בפי ה„מאמורים" התורקים. פחה שאינו אוכל הוא צרה אמתית גם לה„מאמורים", וגם להצבור בכללו, כמו שכבר בארתי באחד מהפרקים הקודמים. ושבעתים היתה צרה זו צרה לנו בעבודתנו הלאומית. וצרה ממין זה היה לנו זה הפחה רעוף. הוא היה אחד מהתורקים הזקנים בכל עניניו, אך בדבר אחד לא דמה להם, — הוא היה באמת נקי־כפים, באמת לא אָכל!

רעוף־פשא לא אָכל בעצמו ורצה, כי גם שאר הפקידים של הממשלה המקומית לא יאכלו, ואין אני צריך לאמר, כי תאותו זו לא עלתה בידו. גם בימיו, וכמו כן בימי הפחה אברהים, שבא אחריו, שגם הוא היה, לפחות בתחילתו, נקי־כפים, היו ה„מאמורים" אוכלים כל מה שנתנו על פיהם, אבל נקיון־כפיהם של אלה שני הפחות עשה, שאכילתם של ה„מאמורים" עלתה לנו ביוקר, שהאמיר יותר ויותר, והכבידה על מהלך הישוב כמשא כבד מאד, ודבר טבעי הוא, שהתאמצנו בכל כחנו להסיר את אבן־נגף זו מעל דרכנו.

ולעולם לא אשכח מראה אשר ראו עיני פעם בענין זה, זמן־מה אחר־כך.

האָדון נסים בכר, שהזכרתי כבר פעמים מספר, הספיק בינתים להתחבב על העולם הרשמי של הממשלה המקומית, בכח משרתו בתור מנהל בית־הספר של „חברת כל ישראל חברים", שבימים ההם עוד היה כבודה של זו החברה גדול אצל הממשלה התורקית, ובכח טבעו ותכונותיו הפרטיות, ואחרון־אחרון חשוב ביותר — בכח אבן־החן שניתנה בידו, בפרט מהעת שהנדיב הידוע התחיל לתמוך בהישוב והפקידות היתה מוציאה סכומים עצומים כדי להמתיק הדינים, והרבה פעמים עלתה בידי האָדון נסים בכר לבטל גזירה רעה על הצבור היהודי בכלל ועל הישוב החדש בפרט. ואולם כל מאמצי כחו לפלס לו נתיב אל לבו של רעוף־פשא היו לשוא. התרגמן של הפחה, שהיה בעת ההיא איש יוני, פשארא אפנדי, עשה מה שיכול לרכך את לבו של רעוף־פשא, אך זמן רב לא אָבה הפחה להניח לו,

לנסים בכר, להתקרב אליו ביותר. והנה, פעם נזדמן לי לגשת אל בית־הספר של „חברת כל ישראל חברים" בתחילת הלילה, ואמצא את האדון נסים בכר עומד בשער הגן, לבוש הדר בבגדי־הכבוד שלו, והצצתי בפניו לאור הלבנה והנה כולו חרד.

— מה החרדה הזאת? — שאלתי את האדון בכר. למה אדוני עומד כך בחשכת הלילה בכל לבוש־הכבוד הזה?

ובקול חרד עונה לי האדון נסים בכר:

— אני מחכה לשמשו של הפחה, שיבוא לקראני אל הפחה, שהתרצה סוף־סוף להזמינני אליו לשיח אתו ביני לבינו בביתו!

בזמן ההוא היה זה מאורע גדול בעולמנו. הפחה נקי־הכפים התרצה סוף־סוף להזמין את השתדלן בעניני הישוב אליו הביתה ולשיח אתו ביחידות! כמעט שראינו בזה תשועה אמתית לפעולתנו, כמעט אתחלה של הגאולה!

אבל, זו היתה שמחת־שוא. רעוף־פשא נשאר נקי־כפים, והמאמורים הוסיפו לאכול בתאבון שגדל מיום ליום.

ומעשה אחד, שהיה בי בעצמי אחרי שנים מספר, מאיר אור מבהיק על טיבה של זו הממשלה בענין זה.

כבר הזכרתי, שאחרי רעוף־פשא היה אברהים־פשא הפחה של ירושלים, ושגם הוא היה נקי־כפים. בימיו חזקה מאד הגזירה, שלא להניח ליהודים מרוסיה לבוא לארץ־ישראל, וזה היה הזמן היותר קשה, היותר מכוער בכל השנים של עבודתנו על אדמת האבות. כל איש יהודי, שרצה להכנס להארץ, לא בלבד שהיה צריך לשלם להמאמורים סכום מסוים, אלא שהיה צריך להתחבא בהסירה שהביאה את הנוסעים מהספינה הגדולה ולהסתתר תחת חבילות הסחורה שבסירה, תחת שקים של קמח, של אורז, של תפוחי־אדמה, ולהתגנב ממחבואם בסתר, כשעין המאמור לא שלטה בהסירה, — ממילא מובן, ברצונו הטוב. והנה הגיע לי מברק מיפו, כי אמי, אשה זקנה כבת שמונים, באה בספינה שבאה מרוסיה, והיא מבקשת, שאעלנה על החוף. ולא רציתי להשתמש בדרכים לא־הגונים, לא לפי דיני המלכות, ואומר: אלך אצל הפחה ואבקש ממנו רשות להביא את אמי אלי מהספינה.

ואבוא אל הפחה ואומר לו:

— אדוני, אני עותומני, ממלא את כל חובותי לממשלת הארץ. והנה באה אלי מרוסיה אמי, אשה זקנה, כבת שמונים, ואני מבקש ממעלת אדוני לתת לי רשיון לקחתה מהספינה. הלא האסור על היהודים לבוא לארצנו הוא מפני שאין ממשלתנו רוצה בהתרבות היהודים במדינה זו. אך אמי אשה זקנה. ילדים לא תלד, אף לא תאריך ימים פה. לכל היותר חיה תחיה שנה או שתים.

ולא נתפעל הפחה מכל דברי, ויקרא: לא!

ואוסיף לדבר לו ואומר:

— אבל, אדוני הפחה! מה אעשה באמי? האציה להשליכנה הימה? הן אין לה שום מקום לשוב, כי ברוסיה לא נשאר לה כל מכר וגואל!

— איני יכול לתת לה רשיון. זה נגד החוק!

ואלך ואשלח יפו הסכום הנצרך, ואמי עלתה על החוף כמו שאר היהודים שבאו בספינה אתה.

(המשך יבוא).

הָאֲסֵפָה הַמְכוֹנֶנֶת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

(דין־וחשבון מפי־ת מסופרנו המיוחד).

ג.*

על הפרק של הישיבה הרביעית היתה הרצאתו של מר מרדכי בן הלל הכהן על בתי־משפט־השלום.

בית־משפט־השלום, מודיע המרצה בפתיחתו, אינו יצירה חדשה. עוד לפני תשע שנים נבראה הבריאה הזאת. להישוב היהודי לא היתה כל אפשרות להגיש משפטיו ולבקש צדק בבתי־המשפט הטורקים. מנהגיהם של בתי־המשפט הללו ידועים. קשה היה להצבור היהודי, ביחוד להצבור המודרני, להגיש עצומותיו להבית־דין־צדק המיסד של הבד"ץ, כשהוא לעצמו, אינו רע, אבל הפרוצידורה הרשלנית שלו והחיצוניות העניה והקרירות מגיזות אותו. יש גם הרבה דינים בהקודכס שלנו, ב„חושן־המשפט", שכבר נתישנו לפי מושגי מקח־וממכר של שנות המאה העשרים. עוד חסרון אחד יש בהבד"ץ, שאין עוד ערעורים, שאין אחרי פסק־בית־דין כלום...

ואותן הסבות, שגרמו ליצירת בתי־משפט־השלום לפני תשע שנים, קיימות גם עכשיו. יותר מזה: עכשיו, על מפתן התקופה החדשה, עלינו להביט על המשפט העברי כעל חלק חשוב מהאבטו־נומיה שלנו. האספה המכוננת הראשונה החליטה משום כך להגן על עמדה זו ולבנות מחדש את בתי־משפט־השלום. והקהל רצה את מעשינו. בבית־משפט־השלום היפואי בלבד היו במשך ארבעת חדשי הכבוש מאה ועשרים וששה משפטים ובשלשים ענינים נתברר במשך הזמן הזה בבית־המשפט העירוני.

המרצה עובר אחרי כך אל התקונים, שצריך לעשות בבתי־המשפט האלה. הוא מציע לחלק אותם לקטגוריות: בתי־משפט נמוכים בכל עיר ובכל מושבה, ששם יבררו בעיקר סכסוכי־ממונות רגילים, ובתי־משפט מחוזיים ביפו ובירושלים בשביל ענינים יותר חשובים. על פסקי־דין בסמוכים שהם למטה מחמש מאות פראנק אי־אפשר להגיש קובלנה לבתי־המשפט המחוזיים. וכיוצא באלו תקונים והטבות.

אולם צורת ההרצאה עוררה סערת־רוחות כל־כך גדולה, עד כי הדברים לא הגיעו כלל לידי וכוחים בטיב התקונים וההטבות. הראשונים, שראו את עצמם נעלבים, היו הרבנים, שנמצאו באותו מעמד.

„במשך של מאות שנים — התמרמר הרב העקרוני — אתם, בעלי־הבתים, מגוולים כסדר את בתי־הדין שלנו. במשך כל הזמן מכלכלים אתם את הרבנים שלכם בלחם יבש ואתם מכריחים אותם

* עיין „התורן", גליון כד (קכד). — המכתב השני של סופרנו על האספה המכוננת בארץ־ישראל נתעכב, כפי הנראה, בדרך, ואנו מוכרחים איפוא לדלג לפי־שעה על הישיבות השנית והשלישית של אותה אספה, בתקותנו, כי הדין־והחשבון ש־הן יגיע אלינו בקרוב. — המערכת.

לעבור במכירת שמרים ויין יכייצא בזה, ועכשיו באים אתם ומתאונו על החיצוניות העניה של בתי־הדין שלנו? תנו לנו אפשרות לסדר משרד יפה ולהעסיק מזכירים, כפי הצורך, ואחר־כך תיציאו משפט על הפריצידורה הדישלנית ועל החיצוניות העניה. המרצה התפאר במספר 126 של המשפטים, שעברו דרך בית־משפט־השלום במשך ארבעה חדשים — היודע הוא, כמה משפטים עברו במשך הימים האלו לפני הרבנים?"...

הרב־הכולל היפואי מוסיף: „על הדינים שלנו אי־אפשר בכלל לאמר, שהם נתישנו, מפני שתורתנו היא תורת־חיים. ואם החיים מראים, שיש צורך להכניס איזה תקון חדש בהקודכס שלנו, יש לנו דין מפורש, שמותר לטובי כל עיר ועיר לתקן התקנות הנחוצות לצורך השעה. ולהתקנות האלו יש תוקף של דין. ומה שנוגע לענין הערעורים. אין לך אפשרות של ערעור יותר גדולה, אם מותר לכל בעל דין לשאל את הרב „מהיכן פסקתני?"

גם להשופטים של חושן־המשפט קמו גם מראנק השמאלי. אחד הפועלים מכריז בנאון: „יותר צדק ויותר יושר משיש בחושן־המשפט שלנו לא היה ולא יהיה בשום קודכס שבעולם. מר מרדכי בן הלל בא יתרי את חושן־המשפט. ימיד נכשל. על־פי הסדרים של המרצה, שנלקחו מקודכסים אחרים, נראה, שפסק־דין בסכום שהוא למטה מחמש מאות פראנק אינו כדאי שיקבלו עליו ערעור. וכלום זהו צדק? כלום לא צדקה תורתנו שהחליטה, שדין פרוטה כדין מאה?"

מר מ. טהון, וכן גם המרצה עצמו, השתדלו אחר־כך להשקיט את הרוחות. הבטויים הקיצים בנוגע לחושן־המשפט אינם אלא לתפארת המליצה, וכל ענין משפט־השלום לא בא חלילה לבטל את הבד"ץ, שבכבודו במקומו מונח. משפט־השלום אינו אלא מוסד של בוררים, שבא בעיקר כדי למנוע את הקהל מלפנות לערכאות וכו' וכו. וסוף דבר היה, שהאספה גלתה את דעתה, שצריך לשמור בפרינציפיון על האבטונומיה של הדין היהודי, ובנוגע להצורה — הרי על הועד הזמני לקרוא לועדה של מומחים (רבנים ועורכי־דין), שתכין הרצאה שלמה ומפורטת לאספה המיסדת הבאה.

חומר של התפוצצות מרובה היה גם בהשאלות, שעמדו על הפרק בישיבה החמישית — ביום השלישי להאספה. ארץ־ישראל קטנה היא. היהודים של כל השטח הנכבש ודאי שאינם מגיעים למספר היהודים שברחוב אחת בניו־יורק. אבל אנו מתחילים כאן לעשות את ההיסטוריה שלנו, והשאלות העולות על הפרק באספותינו אינן בשבילנו מין „הלכתא למשיחא". שאפשר להתוכח עליה בטון אקאדימי. אחת השאלות „הבוערות" הללו היא שיטת הקולוניזאציה העתידה בארצנו. הכל מודים, כי להבא אי־אפשר הדבר. שההתישבות של שבי־הגולה תתנהל באותן הפסיעות הקטנות, שהתנהלה בהן עד עכשיו. הדבר טעון איזה שנוי ראדיקאלי, ומצד המפלגות השמאליות נזרקה המימרא של הלאמת הקרקע. מדגיש אני עוד פעם: אלה שדורשים עכשיו אצלנו התישבות חקלאית על יסוד של משק לאומי אינם באים כלל בדרישה זו מתוך השקפה סוציאליסטית, אלא רוצים הם למצוא דרך להתישבות אינטנסיבית. אבל צריך להודות, שרצעה ראדיקאלית כזו עלולה למצוא התנגדות אצל המשמרים שלנו, אצל העשירים ואצל הרוצים להתעשר. הלאמת הקרקע — זאת אומרת, שלהבא פוסקת האדמה להיות ענין של מסחר ושל ספיקולאציה.

הועד הזמני הכין איפוא שני מרצים בשאלה זו, כל אחד ממחנה אחר. הראשון היה האגרונום יצחק ווילקנסקי (א. ציוני). הוא מתחיל הרצאתו בבירור אופיו של מעמד בעלי האחוזות, מעמד קונסירוואטיבי בעיקרו, התומך תמיד בשלטון הקיים, כדי שהלז יתמוך בו בהטלת מכס על תבואות־חוץ וכו'. בעלי־האחוזות רודפים תמיד אחרי בצעם ואין להם עסק בתקון המדינה. וכי מה איכפת לו, לבעל־האחוזה, אם הוא מעסיק באחוזתו פועלים נכרים? ומצד שני מוביל הפרוצס של החיים להלאמת הקרקע. העבודה החקלאית השכורה אינה משתלמת כראוי, והפועל בורח ממנה יותר ויותר והולך ונבלע בתוך החרושת העירונית. ובכלל אין הברכה מצויה בעבודה השכורה, כי יצירה עצמית אינה אפשרית אצל שכירי־יום. האדמה נתונה איפוא, על־פי מהלך החיים, להתרכז יותר ויותר בידי עשירים, ומחסרון ידים עובדות היא הולכת ונעשית אדמת־בור שוממה. כל זה הביא ממילא את חכמי הכלכלה להרעיון של הלאמת הקרקע על־ידי הממשלה. ואין בהלאמה זו משום בטול הרכוש הפרטי, אלא יש בה התחדשותו של הרעיון הישן, שבא לידי גלוי בהתורה שלנו בפסוק „כי לי כל הארץ". כי באמת אפשר להניח, שיש לבן־אדם הזכות לדרוש זכות־קנין על היצירה שלו, אבל בשום אופן לא על נכסי הטבע. בנוגע להאדמה אין האדם אלא חוכרו של הקדוש־ברוך־הוא. החיים עצמם אף הם גורמים לידי כך, שהאדמה תשוב לעובדיה. למסקנה זו כבר באו רוב חכמי הכלכלה, ובאנגליה ודאי שחוק הלאמת הקרקע כבר היה יוצא לפועל אילו לא נפסקו מזימותיו הכלכליות של לויד ג'ורג על־ידי המלחמה.

למה אנו שואפים? אנו שואפים לברוא בארץ־ישראל מרכז כזה, שנוכל לפתח על־ידיו את עצמיותנו באופן חפשי. אבל דבר זה אפשר, רק אם נהיה כאן הרוב. ובאיזה אופן נגיע לכך, שנהיה הרוב בארץ־ישראל? הכל מודים, שלא על־ידי אינדוסטריה וחרושת־המעשה, כי ההבטחות מעין „מהרריה תחצוב ברזל" אינן אלא בדרך מליצה, ובמציאות עומדים אנו בפני העובדה, שבאדמת ארצנו אין לא מתכת ולא פחמים — הדברים היסודיים של ארץ אינדוסטריאלית. נשאר איפוא רק המקצוע החקלאי, ולפיכך עלינו להשתדל לברוא משק של עם בריא, שיכה שרשים בארץ באופן שכל הרוחות שבעולם לא יוכלו להזיז אותו ממקומו. משק בריא כיצד? משק לאומי מרובה־הגוונים, שיהיה בכחו לתת לנו את המכסימום של עובדים, של מתישבים, על מינימום של קרקע. אילו היו לנו הקאפיטאלים הגדולים הנחוצים לכך, היתה ההנהלה שלנו מחויבת לגאול את כל הקרקעות לטובת האומה, עכשיו שאין לנו כל־כך הרבה כספים, צריכים אנו, לכל הפחות, להשתדל, שהמשק הלאומי לא יקטן בכמותו מהמשק של אנשים פרטיים. המשק הלאומי יתן עבודה לרבבות עובדים, המשק הלאומי ישפר את העבודה ויאפשר את כל הנסיונות, שאינם לפי כחותיו של היחיד. ועוד מעלה יתירה להלאמת הקרקע, שהיא תשיב אלינו בחידושה את כל בנינו, הרועים עד עכשיו בשדות אחרים.

זוהי תמצית הרצאתו של מר ווילקנסקי, שנאמרה בצורה ספרותית יפה. הנואם השני היה מר אהרן אייזנברג מרחובות, המנהל של „מנוחה ונחלה" ו„אגודת נטעים". הרצאה זו לא באה בתור תשובה להקודמת. „מר אמר חדא ומר אמר חדא", אבל כל אחד ואחד דן על הנושא מנקודת־השקפה אחרת. מר אייזנברג מרים גם כן את היסוד החקלאי לעילת־העילות של ההתישבות העתידה, אבל אין הוא רואה צורך בהלאמת הקרקע. צריכים אנו בעיקר לברוא מוסד קבוע, שיתמוך בהאיניציאטיבה הפרטית של החקלאים. על כל אפני המשק מבכר מר אייזנברג את משק הנטיעות, מפני שמשק זה קשור עם עניני מסחר, וקרוב הוא משום כך למטבע של אחינו הסוחרים. בשביל נטיעות יש לנו מן המוכן כל אדמת ההרים, שהיא על־פי רוב אדמת־בור נעזבה. הנטיעות יש להן גם מעלה זו, שהן מעסיקות הרבה ידים עובדות. ומה שנוגע להפועל החקלאי, הנה אין המרצה רואה אותו כראות מעמד קבוע, אלא כקאנדידאט לבעל־נחלה. לכל פועל, העובד זמן ידוע אצל אחרים, צריכה להנתן האפשרות להיות בעצמו בעל־נחלה.

מר אייזנברג הלך בדרך סלולה והביע בהרצאתו את דעתם של כל ה„בועזים" שלנו, וממילא מובן, שדעה זו לא יכלה להפיק

רצון מהשמאליים שבאספה. הפסיקו ביחוד את המרצה אורחי הגאליריה — הללו המו, רעשו, צפצפו, עד שהיושב־ראש היה מוכרח לאיים עליהם, שיוציאם מחוץ לאולם.

ד.

שתי ההרצאות של מר ווילקנסקי ומר אייזנברג היו רק מעין גלוי־דעת. שני המרצים לא הציעו שום הצעות מסוימות, אבל שניהם כוונו את פניהם כלפי המלאכות הציונית, כדי לסמן להנהלת ההסתדרות הציונית את דרכיה של העבודה העתידה.

ובאיתי היום, אחרי הצהרים, היתה הישיבה הששית והאחרונה. הצירים הזדרזו לבוא לישיבה זו במועדם ובאו מתוך התעוררות, מתוך צפיה לאיזה דבר. סוף־סוף הרי צריך היה להביא לידי פתרון בישיבה האחרונה את שאלת הנשים, ובפתרון זה הרי תלוי כל עתידה של ההתאחדות. באו לישיבה האחרונה גם כל חברי המלאכות הציונית וכל הנספחים אליה; באו גם הרבה אורחים, הרבה יותר מהרגיל.

התחילה הישיבה בהרצאה שרטה של מר בצלאל יפה על־דבר „הסיוע ומיסד לבקורת”. המרצה מתחיל דבריו ב„התחיה” ולקוייה, עובר תוך כדי דבור אל הועדים להקלת המשבר, שנסתדרו בארץ־ישראל עם פרוץ המלחמה, ומדבר אחר־כך באריכות על המוסדות שנוסדו בעזרת קופת הסיוע האמריקאי. בסך־הכל עברו דרך המוסדות הללו במשך שנות המלחמה כשמונה מיליונים פראנק. המוסדות האלה — יש מהם שכבר הפסיקו את פעולתם, אבל רכוש עדיין נשאר בידם, רכוש מזומן או בחובות. הועד הזמני מציע איפוא לברוא מיסד מרכזי לבקורת, שיבקר את הפנקסים ואת התעודות של המוסדות הללו ויעשה ליקווידאציה רשמית לאלה מהם, ששוב אין צורך בפעולתם.

היה הרבה מה להעיר על הרצאה זו, ביחוד בנוגע למספרים ולאפני הבקורת. אבל השעה לא היתה עוד פנויה לכך. מצד אחד כבר הורגש באויר הלך־הנפש המרומם של שעת נעילה, ומהצד השני עברו חברות, שהאגפים המתנגדים זה לזה כבר באו לידי הסכמה בשאלת הנשים, וגם־דבר זה הועיל להתרוממות הנפש. ההצעה בדבר ועדת־בקורת נתקבלה איפוא כמו שהוצעה, ונמסרה להועד הזמני להוציאה לפועל.

בינתים נכנס לאולם סגן היושב־ראש מר הופין והודיע באופן רשמי, שבהמועצה של שני האגפים נמצא מוצא לשאלה הסבוכה של בחירות הנשים. סר איפוא הפחד של הקרע, והנשיאות כבר יכלה להעמיד למנין את הצעת הקריאה לאספה מיסדת במלואה, העמידו את ההצעה למנין בנוסחה זו: „מי בעד זה, שתקרא אספה מיסדת של כל יהודי השטח הנכבש על יסוד של בחירות כלליות בלא הבדל מין, בתנאי שלהנשים תנתן רק זכות־בחירה אקטיבית ולא פאסיבית (לבחור ולא להבחר)?” ההצעה נתקבלה בלא התנגדות ובאולם מוחאים כף. צוהלים ביהוד צירי האגף הימני.

אבל תיכף עולה על הדוכן אחד מהאגף השמאלי ומוסר מודעה, שהוותור הזה, שעשו השמאליים, אינו נסיגה לאחור, אלא לטובת האחדות, שלא יעלילו על השמאליים, שעל־ידיהם פקע הרעיון של קריאת אספה מיסדת. ואולם השמאליים מקוים, שבאספה המיסדת הבאה תושבנה להאשה כל הזכויות המלאות של הבחירות. אחריו עולה על הבימה אחד מחברי „המזרחי” ומוסר מודעה גם הוא, שגם הימניים לא ותרו אלא לטובת השלום והאחדות, אבל הם יכלו לותר רק עד המקום שאין עליו אסור מפורש מצד הדת, ולפיכך מקוים הם, שלא יביאו כלל לאספה המיסדת שאלת הבחירה הפאסיבית לנשים, מאחר שזה נאסר בפירוש מצד הדין.

הוצעה אחר־כך ונתקבלה החלטה, שהאספה המיסדת צריכה להקרא במשך שלשה חדשים, ובכל אופן לא יאוחר מחול־המועד של סוכות, וועדה מיוחדת נבחרה לטפל בבחירות ולפקח עליהן.

וישעת הנעילה מתקרבת והעקמומיות שבלבבות מתפשטת יותר ויותר. אחרי שהוסרו מדרכן השאלות הכלכליות שבכל אחד להרגשתו, שהוא כאן שותף למעשה־בראשית, שהוא עד־ראיה באספה מכוננת זו ליצירת־עם... ועדה נבחרה מתוך צירי האספה לעבד ריזולוציה כללית, שתביע במקום הדרוש את רצונם של יהודי ארץ־ישראל. הריזולוציה אומרת כך: —

„שמענו את הרצאות הד"ר חיים וויצמאן, ראש ועד הצירים הציוניים, על־דבר פעולת הועד הנ"ל בענין המצב הפוליטי הנוכחי.

„ועד הצירים, בבואו לארץ־ישראל, מצא פה מצב פוליטי מסובך. אבל על־ידי השתדלות רבה ועבודה סיסטימאטית הצליח להעמיק את רגש הסימפאטיה ולברוא הבנה הדדית בין ראשי הממשלה הבריטית בארץ־ישראל ובין המתישבים היהודים. אנחנו באים לידי הכרה ברורה, כי התנאי ההכרחי להתחלת ההגשמה של הבטחת הממשלה הבריטית הוא חזוק האבטונומיה הפנימית של היהדות הארץ־ישראלית והרחבתה. רק בתנאי זה תהיה היהדות הארץ־ישראלית מסוגלה לסדר את צרכיה הצבוריים והאקונומיים, מבלי התנגש בזכויות של יתר התושבים הלאומיים היושבים בארץ־ישראל.

„בשביעת־רצון שמענו, כי בסיוע פקידי הממשלה האנגלית בארץ־ישראל עזרו בידי ועד הצירים הציוניים לברוא יחוסי־ידידות עם מנהיגי העם הערבי הגדול. נוכחנו, כי בידי ועד הצירים הציוניים עלה במדה מרובה להסיר את החשדים ולהוציא מן הלב את הטעויות, אשר שררו עד כה בין מנהיגי הערביים על־דבר המטרה הנכונה ועל־דבר השאיפות של התנועה הציונית. הועד הוכיח למנהיגי הערביים, כי האינטרסים המשותפים של העם העברי ושל העם הערבי דורשים עבודה משותפת ועזרה הדדית, וכי בעבודה זו תלויה ההצלחה העתידה ואשרה של כל אחת מהאומות הללו”.

הריזולוציה מתקבלת במחיאת־כפים רועשת במשך כמה רגעים, והד"ר טהון מכין את עצמו לסגור את האספה. הוא מתחיל דבריו בבשורה טובה: — קנית המגרש הגדול על הר־הצופים (שנועד בשביל האוניברסיטה) נתאשרה על־ידי הממשלה, והמגרש נרשם כבר באופן רשמי על שם חברנו מר י. ל. גולדברג מווילנה. יש תקוה, שבקרוב יניחו את אבן־היסוד של האוניברסיטה. אחר־כך מבליט הד"ר טהון את המכשולים, שהיו מונחים על דרך התאחדותנו, מכשולים היצוניים ומכשולים פרינציפיוניים, שרק הודות לחוש הצבורי המפותח של צירי האספה אפשר היה להסירם מן הדרך. אפשר איפוא להביט עכשיו על העתיד מתוך אספקלריה מאירה. אנשים בעלי אחריות צבורית יבואו תמיד לידי הבנה הדדית. ואחרי שהוא מבקש את כל הנאספים להכין את עצמם ולהכין את הקהל לקראת האספה המיסדת, הוא מודיע, שהאספה המכוננת השניה נסגרה.

והנאספים עונים בשירת „התקוה”.

בר־דרורא.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

— באספה האחרונה של הועד המחלק המאוחד החלט לאסוף באמריקה סמוך לגמר המלחמה, קרן בת בליון דולאר על־מנת לתמוך ביהודים נגועי־המלחמה בארצות רוסיה, גליציה, פולניה, בולגריה, סרביה, רומניה וארץ־ישראל. הקרן תצורף מהלואות ומנדבות. ועד מיוחד יעסוק בריכוז כספים בין הנצרכים. עבודת העזרה, כפי שנערכה כבר, כוללת: קוממות הקהלות, הספקת מזון ובגדים לנצרכים, המצאת חמרים חיים בשביל התעשיות, השבת הפליטים אל בתיהם, תמיכה בישיבות, חדרים, בתי תלמוד־תורה

ועוד. הועד המהלק כבר שלח ועדות אל ארץ־ישראל, אל וולאדי־בוסטוק ואל מקומות אחרים, שתתחקינה על מצבן וצרכיהן של קהלות היהודים שם ותמסורנה דין־וחשבון מפורט.

— המלאכות הציונית שלחה ברכה למצביא הראשי בארץ־ישראל אלנבי על נצחונותיו הגדולים. על זה ענה אלנבי בטלגראמה: „אני וצבאי הננו גאים, שזכינו לשחרר את ארצכם מלחץ".

— מכתבו של הנשיא ווילסון אל ד"ר סטיפן וויס לטובת יסוד מרכז־בית יהודי לאומי בארץ־ישראל עורר התלהבות רבה בקרב היהודים באנגליה ובפרט בוועד המדיני של ההסתדרות הציונית. שלח אל ווילסון את הטלגראמה הזאת:

ההסתדרות הציונית מכירה תודה עמוקה על התמיכה הנמרצה, שתמכת בה במכתבך אל ד"ר סטיפן וויס. הכרתך בצדקת דרישתנו רבת־ערך ביותר, לפי שבכל מקום נחשבות דעותיך בתור בבואה לדעת־הקהל המתקדמת של אמריקה והן נובעות מרגשות יושר בלי משוא־פנים, זה היושר המפעם את המדיניות של עמי־ההסכם הגדולים.

אמצת את רוחנו בהתענינות מתוך רצון, שהודעת לעבודת הקוממות, הנעשית עכשיו בארץ־ישראל על־ידי המלאכות, שד"ר ח. וויצמאן עומד בראשה. שמענו בגיל, כי קבלה אמריקה ברגש עמוק את הידיעה בדבר הנחת אבן־הפנה של האוניברסיטה העברית בירושלים, בעצם פריחתה זו שבאה לעולם. זה המרכז הלאומי לחכמה יעזור לתחית תרבות עברית עומדת ברשות עצמה, שתתבסס על מרכז חברתי עברי המתפתח מדרגות מדרגות, וישמש מקור של אורה וכח רוחני לישראל. השאיפות והפעולות האלה, שפתחנו בהן בתנאים קשים מאד, הולכות ונעשות עכשיו, לאשרנו, נוחות יותר ויותר על־ידי המאורעות האחרונים. והבשורות המרנינות על הנצחון המזהיר של צבאות המפקד אלנבי בארץ־ישראל נתקבלו אצלנו בשמחה אין קץ.

— הציוניים, הארמינים והסורים במאנטשיסטיר של אנגליה שלחו אל מיניסטר־החיצון של אנגליה, ארתור ז. באלפור, טלגראמה משותפת, שבה הם מודים לו על העזר, שהושיט תמיד לעניניהם הלאומיים. בתשובתו ענה להם באלפור: „רצוני להבטיח לכם את החבה המלאה, שאני רוחש למטרות ולשאיפות הלאומיות, שאתם מביאים אותן לידי גלוי. אני מרגיש את אצבע המקרה בזה, שהיהודים, הסורים והארמינים מתאחדים במשאלותיהם הכלליות של הלאומים בטורקיה".

במשתה, שהיה בעיר הזאת ושבו השתתפו באי־כחם של שלשת העמים הנזכרים, נשמעו נאומים חשובים. נחום סוקולוב אמר בשם הציוניים, כי מטרת המשתה היא להביע תודה לבאלפור ולגיאורג על כל אשר עשו לטובת שלשת הלאומים. היהודים, הערביים והארמינים היו מוכרחים להתאחד אם חפצו להצליח. בהיותם נפרדים היו חלשים, אבל כשעבדו יד־אחת באה התקוה לסוף הנצחון. מר קאלא, ראש קהלת הסורים במאנטשיסטיר, הגיד, כי ממשלות־ההסכם פתחו תקופת זהב במזרח, כאשר לא היתה עוד כמוה תחת עולה המעיק של טורקיה. הוא מברך את הציוניים על החיל הגדול, שעשו בקיום חלומם, חלום־הדורות. הסורים, בתור אומה קטנה, רחשו חבה למטרותיהם של הציוניים. כל שלשת העמים חייבים ירבו זה את זה הכרה יותר טובה באופן שיבוא היום וטורקיה תגורש כליל מן הארץ, אז יוכלו לעבוד שכם אחד בעד תחיתה. מר סטיפין, ראש קהלת הארמינים, דבר גם הוא כדברים האלה. בין מארק סייקס, שהיה היושב־ראש במשתה, התרה בבאי־כחם של שלשת העמים, כי הגרמנים או הטורקים, ביאושר הגדול, בודאי יבטיחו פתרונים משביעים רצון למחצה על שאלותיהם הלאומיות. ריפורמות כאלו לא יהיו שוות בנזק הנייר, שהן כתובות עליו. קבלת כל ההצעה ממין זה תהיה מסוכנת לעניניהם המשותפים של שלשת העמים. אין שלום־צדק בשעה שאינם־עותומנים נאנחים מתגרת שלטונה הפראי של טורקיה.

הנאספים שלחו כמו־כן טלגראמה לראש־המיניסטריון לויד גיאורג בתודה על הרצון, שבו קבלם. הטלגראמה מסיימת: „אנו מצפים, כי בהנהגתך המדינית יבוא הנצחון השלם והמלא של מדיניות־הכבוד, שתקותינו הלאומיות קשורות בהן".

— הנהגת האוניברסיטה של מאנטשיסטיר שלחה ברכה לד"ר חיים וייצמאן, בשובו שמה מבקורו בארץ־ישראל, על מעשיו הגדולים שעשה שם, ובפרט על הניחו את אבן־הפנה של אוניברסיטה עברית בירושלים. האוניברסיטה במאנטשיסטיר גאה בזה שד"ר וויצמאן היה בה במשך עשר שנים פרופיסור לחימיה.

— הממשלה האנגלית הכירה ביהודים הספרדיים־הפורטוגאליים אזרחי טורקיה, היושבים באנגליה בתור זרים בעלי־ברית, משום שעל־פי נטיותיהם הם שואפים לנצחון אנגליה, שהוא נצחונו של עם ישראל. הממשלה בקשה להתיחס באופן כזה גם ליהודים אזרחי אשכנז ואוסטריה, אלא שהפאטריוטים הנפרזים, וביניהם גם יהודים אנגליים, עכבו בדבר.

— שני החברים של המלאכות הציונית, שעוד נשארו בארץ־ישראל, ד"ר אדר מלונדון ומר ביאנקיני מאיטליה, בקרו את הערים חיפה, צפת וטבריה, שנשתחררו זה לא כבר משלטון הטורקים, ונתקבלו שם בסבר פנים יפות. הם מודיעים, כי מצבן של המושבות היהודיות שבסביבות הערים הנזכרות משביע רצון והאכרים מצליחים לבער את מחלת החולירה, שעוד נותרה שם מהשפעת הטורקים הנמלטים. בטבריה עוזרת המלאכות הרפואית של „הדסה" לבער את הנגף ולדאוג למעמדם הכלכלי של היהודים שם. המצב בצפת רע. שוררת שם דחקות מרובה. סכום בן מאה וחמשים אלף דולאר נחוץ לאלתר כדי לעזור ליהודים אשר בערים ובמושבות, שנגאלו בצפונה של ארץ־ישראל.

— העתונות הטורקית מתנחמת, כי נקום תקום טורקיה ביהודים, בשובה לכבוש את ארץ־ישראל. ביחוד יגדל קצפה על הציוניים המסורים כל־כך אל אנגליה.

— המנהיג הציוני רוזוב מרוסיה, השוהה כעת בלונדון, הגיד בהודעה רשמית, כי מצב היהודים הנעגים שם נורא. רבבות גוועים ברעב. בכח העשירים לעזור רק לשליש מן הנצרכים. יתרם הם מחוסרי כל ישע.

— כפי דברי הסוציאליסט הידוע פ. אקסילרוד, שבא ללונדון זה עתה מרוסיה, הנה מאות אלפי יהודים ברוסיה מתכוננים להשתקע בארץ־ישראל. המצב הכלכלי של היהודים שם הולך ורע מיום ליום. האנטישמיות מתגדלת. רק מפלת הבולשיביקים תיטיב את מעמדם של יהודי רוסיה.

— על־פי החקירה והדרישה, שעושה ועד יהודי מיוחד, נמצא, כי הפרעות בסוראז ובמאגלין נערכו על־ידי הבולשיביקים וחברי „הצבא האדום" שלהם.

— הבולשיביקים במוסקבה אסרו את רב העיר, הסופר העברי, ד"ר יעקב מזא"ה ועוד יהודים מפורסמים. סבת האסור אינה ברורה עדיין.

— ממשלת הבולשיביקים החליטה לקחת לרשותה את כל הפנקסים של קהלות היהודים. הקהלות קוראות תגר נגד מעשה־אלמות זה, לפי שבהפנקסים האלה נמצא חומר היסטורי רב מאד לתולדות היהודים ברוסיה. הממשלה מתנצלת באמתלה, כי כונתה בזה ללמוד מתוך הפנקסים על הטכסיסים, שתשמש בהם כדי להרביץ את תורת הבולשיביקים בין היהודים.

— באספת־עם יהודית גדולה, שנערכה בווינה, נתקבלה החלטה, הדורשת, כי גם עם ישראל יהיה חבר באגודת הלאומים, וכי יהיו היהודים באי־כח בקונגרס־השלום. כמו־כן דרשו באספה, כי ינתנו

ליהודים באויסטריה זכויות לאומיות שוות עם שאר הלאומים במדינה ההיא, המקבלים עכשיו חרות גמורה בעניניהם הפנימיים.

— קהלות היהודים בגרמניה פנו אל המיניסטריון ואל ה„רייכס־טאג" בדרישה, כי תנתן להן הזכות לשלוח באי־כח נבחרים בשם דת ישראל בתור חברים בבית־האדונים (הסינאט). כמו־כן הן דורשות, כי לדת היהודית יהיו באשכנז כל הזכויות כמו לשאר הדתות. הממשלה השיבה ריקם את הדרישות האלה, אולם היהודים שם תובעים עכשיו ביתר עוז, כי חוק מיוחד יתקבל בנדון זה.

— לרובנה של רוסיה הגיעו מאות משפחות של יהודים פליטים, הרוצים לשוב אל בתיהם בפולניה ובליטה. אולם הפקידים הגרמנים אסרו עליהם את הכניסה לגבולות השטחים הכבושים. מצב היהודים האלה נורא מאד.

— ממשלת אוקראינה הראתה שוב את יחוסה השלילי ליהודים בזה, שהנהיגה את המנהג המחפיר של שבועה מיוחדת לחיילים היהודים, ממש כמעשי רומיניה. ההסתדרויות היהודיות יצאו במחאה עזה נגד עלבון לאומי זה.

— עשרת אלפים יהודים בפלך מינסק התאגדו באגודה אחת במטרה להתישב בארץ־ישראל. הם כבר אספו קרן בת חצי מיליון רובל על־מנת להכין חלוצים. הם קנו לשם זה מיד יק"א אחוזה גדולה סמוך למינסק, כדי לחנך עליה אכרים מנוסים, שילכו אחרי כן לארץ־ישראל.

— ממשלת רומיניה החליטה להכניס את הלשון והתרבות הרומינית בכל שלשים בתי־הספר היהודיים שבבסאראביה.

— מיניסטר הפנים של פולניה הבטיח לשלוחים יהודים מקיוב ומוואַרשה, כי יקל על הפליטים היהודים לשוב אל פולניה.

— הממשלה הפולנית החליטה לפתוח בווארשה בית־מדרש, שתכליתו להכין רבנים מודרניים בשביל כל פולניה.

— מיום שקבלו היהודים בצרפת זכיון גמור, זה מאה ועשרים ושבע שנה, זאת היא הפעם הראשונה, כי ניתנה משרה דיפלומאטית ליהודי. מ. כהן, שגריר צרפת בשאנגהאי, נתמנה להיות ציר הראשי במדינת סיאם.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

תעמולה מיוחדת לטובת ההסתדרות הציונית.

ביום 21 באוקטובר החלה בכל ארצות־הברית תעמולה גדולה ונמרצה להכניס חברים אל ההסתדרות הציונית. ניו־יורק נתחלקה לעשרים וחמש שכונות, וערי־השדה — למאה וחמשים שכונות. בכל שכונה פועל ועד־פקודים, שהיהודים הדרים שם נרשמים בו. הציוניים בכל מקום אוזרים את כל כחותיהם, כי התעמולה הציונית המחוזקת תביא תוצאות מזהירות. אספות־עם ונשפים נערכים בכל ערב. נואמים מדברים על הציוניות בכל בתי־הכנסת והתאטראות ושאר מקומות של פומבי. קונטרסים וכרוזים נפוצים ברבים לרבבות ולמאות אלפים. ועדים מבקרים את בתי־המסחר והולכים מבית לבית. מס החברים, ושקל במשמע, הוא שני דולארים לשנה. עד היום כבר נכנסו אל ההסתדרות הציונית בערך חמשים אלף חברים. מקוים, כי עד סוף זמן התעמולה יעלה בידי העוסקים בדבר לרשום מאה וחמשים אלף חברים. מלבד הציוניים הכלליים, עוד שוקדים חברי „יהודה הצעיר" על התעמולה הציונית הרחבה הזאת. העתונים הישראליים וגם הלועזים מסייעים בדבר והם חולקים עכשיו מקום הגון לעניני הרעיון הציוני.

התעמולה תגיע למרום קצה ביום 3 בנובמבר, שבו יחוג עם ישראל בכל תפוצות אמריקה את יום־הזכרון הראשון למתן ההכרזה הציונית של הממשלה האנגלית.

שׁוֹנוֹת

נאומו של המאיור ארמסבי גור על־דבר ארץ־ישראל.

לכבוד המאיור ארמסבי גור, באי־כחה של הממשלה האנגלית במלאכות הציונית, ששב זה עתה ללונדון, נערך ביום 5 בספטמבר משתה. נחום סוקולוב היה היושב־ראש. מר גור נאם את הנאום רב־הערך הזה בדבר רשמיו ונסיונותיו בארץ־ישראל:

אני מבטיח לכם, כי ששת החדשים אשר בליתי בארץ־ישראל היו הימים היותר מעניינים בימי חיי. זה היה תור חיי, שבו הרגשתי חבה עצומה לעבודה, שהממשלה האנגלית הטילה עלי, לאנשים שבאתי אתם במגע־ומשא, ולשאלות שעסקתי בפתרונן זה עתה. שבתי מארץ־ישראל, אשר יחד עם יתר חברי המלאכות הציונית היינו שומעים את קול רעם התותחים, המשחררים את הארץ מן המשטר הישן, שהפך אדמה יפה ופוריה למדבר חול. המשטר הזה לא רק ערער את היסודות הכלכליים של התושבים, אלא גם הביא התנוונות מוסרית בקרבם. עלי להגיד לפניכם גלוי, כי אינני רואה כל תקוה לציוניות ולארץ־ישראל בלתי־אם יוכו הטורקים והגרמנים כליל במלחמה הזאת. גורל היהודים וגורל הרעיון הציוני תלוי בנצחונן של ממשלות־ההסכם.

הדבר, שעשה עלי את הרושם היותר עז בארץ־ישראל היה כח ההחלטה ואהבת־המולדת, שהראו האכרים היהודים בתשוקתם ליצור ארץ משוחררת. הם היו נכונים להקריב את חייהם וכל היקר להם, כדי שיוכלו הדורות הבאים לשוב ולבנות את ארץ־ישראל הגדולה, העתיקה והיפה, שהיתה מקור התלהבות לכל העולם.

ואמנם מעציב הדבר לראות את הארץ העתיקה והנהדרה לפנים בדמותה היום. אינני מדבר על החורבן, שבא מחמת המלחמה, אלא על החורבן שבא שמה ארבע מאות שנה לפני המלחמה. עיניך רואות את שדות עמק השרון, את שדות פלשת, שהוציאו בימי קדם דגן, יין, שמן ופרי־מגדים והנה הם מכוסים עתה חרולים, בצות ותלי־חול. הארץ גדלה פרא — למה היתה ככה? יען כי משל שם גזע זר, אשר לא דאג להתפתחות הארץ, להתפתחות מוסדים וקנינים לאומיים חפשים, ואשר על־כן הדבר הראשון, שחייבת הציוניות לפעול, הוא להפטר פעם אחת מטורקיה ומהשפעת גרמניה ולעזור לערביים ולארמיניים לקומם את ארצותיהם הם. שלשת העמים האלה נמצאים עכשיו במצב דומה. כדי שהגשר בין המזרח ואפריקה ובין אסיה ואירופה ישוב להיות חפשי ויתפוס שוב את המקום החשוב בחיי האנושיות, נחוץ פתרון לשאלות העמים על בסיס לאומי. זהו חלק ממטרות המלחמה, כפי שנתבארו על־ידי ראש־המיניסטריון, היינו: ארץ־ישראל, סוריה, ערב, ארמיניה, וארם־נהרים תבנינה ותוכרנה בתור חטיבות לאומיות מיוחדות. אם לא תקוים המטרה הזאת לא רק תשאר סכנה למלחמת־עולם אלא גם התקוות הגדולות של היהודים לא תצאנה אל הפועל.

אני שב אל נסיונותי בארץ־ישראל ואני חוזר כי הנסיון היותר גדול בחיי הוא החזיון המופלא שהאכרים היהודים לחמו במשך שלש שנות מלחמה נגד רדיפות כלכליות ומדיניות, כדי שיוכלו להחזיק מעמד וכדי שתוכלנה המושבות לחיות ולהתקיים; הם קבלו את פני צבאות אנגליה בשמחה והגידו, כי רק דבר אחד נשאר להם עתה לעשות: להספח אל הצבא האנגלי. תנועת הגדוד העברי בארץ־ישראל היה אחד הדברים הנפלאים במלחמה הזאת. הם הבינו פירושה של מלחמה מהו. בעצם עיניהם ראו את זרם המלחמה שוטף ועובר את הארץ מן הקצה עד הקצה. הם ידעו את הסבלות ואת החורבן. המלחמה ארכה זמן רב, אף תיכף לבוא המלאכות הציונית

שלנו אל הארץ, החלו האכרים להמטיר עלינו בקשות ותחנונים, כי נרשה להם להכנס אל הצבא הבריטי, כדי שיזכו לעזור בגאולת הארץ, אשר יהשבוה בצדק: ארץ־ישראל.

בודאי תאבו לשמוע את חות־דעתי בנוגע לארץ־ישראל. אני יכול להגיד לכם, כי הארץ מלאה אפשרויות גדולות. זוהי ארץ מיושבת במקצת. בה תמצאו כברות־אדמה רחבות־ידים שוממות ועזובות. שם ישנם הרים צחיחים, שבעצם אינם צחיחים כלל. יש צורך במיליונים ובעבודת אלפי פועלים, כדי להחיות את הארץ, כאשר היתה בעבר וכאשר היה תהיה בעתיד. הנה, למשל, עבר הירדן, אשר תרתי אותו, או ערבות יריחו בצפונו של ים־המלח. בכל מקום תמצאו שם שרידים מגשרים ומצנורות־מים, שהתקינו העמים הקדמונים. שם עוד תראו צמחי־מוז ומעינות־מים, שיוצאים לבטלה. בכל אשר תפול עינכם — ציה ושממה. אין שם צמחים, שיש בהם כדי לכלכל ישוב של בני־אדם. המקום שם מחכה לידים אמונות, שתהפוכנה את הארץ לגן־עדן, כאשר היו הארצות מסביב לנילום. אם יעשה הדבר, עתידות גדולות צפונות לארץ־ישראל. אבל לשם כך דרוש לכם עם, שיחליט ויעשה ברוח עשוי לבלי חת. החלטה כזאת ורוח כזה מצאתי בקרב האכרים בארץ־ישראל. בשימנו אל לב מה שנשאו וסבלו תחת עולה של טורקיה, נתפלא לראות את התוצאות. הנה, למשל, המושבה רחובות. לפני עשרים וחמש שנה היה המקום הזה שומם ואדמת־חול. עכשיו רחובות הוא אחד המקומות היפים בארץ־ישראל, אשר בו תוכלו לראות כרמים ופרדסים עושים תפוחי־זהב, לימונים ושקדים. בתווך תראו כפר של בתים לבנים בנויים נאה, שגגיהם האדומים עולים עם העצים הירוקים תמיד. הכפר יושב במקום נהדר על גבעה נשאה, הצופה פני ערבת פלשת. ממערב תלי־חול מוכי־שמש מזהירים, וממזרח הרי־יהודה מלהיבי־הרות. זאת היא רק התחלה, נאות־דשא בתוך מדבר, ומה שעשתה המושבה הזאת יכול להעשות בשטח בן מילים רבים בארץ־ישראל.

(סוף יבוא).

* * *

בארץ־ישראל.

— כבר הגיעו הנה החיילים היהודים מן המתנדבים האמריקאיים בגדוד העברי ונתקבלו פה בשמחה רבה. רחובות תל־אביב, אחרי ששקטו זה כשני חדשים מאז הלך מפה הגדוד שלנו, התחילו שוב הומים ורועשים. פלוגות פלוגות של מתנדבים אמריקאיים בלוית מכריהם עוברות ברחובות ותנועת החיים ניכרת בכל פנה וזוית.

— לרגלי הימים הנוראים והחגים ניתנה חופשה לכל החיילים היהודים שבמחנות־הצבא השונים, כדי שיוכלו ללכת למקומות־מושבם של היהודים ולחוג את החגים במסיבתם. לועד־העיר ביפו הודיעו על־דבר בוא 150 חיילים יהודים לחוג את החגים ביפו, ומיד נסתדרה ועדה לקבל את פני האורחים החביבים האלה.

— נוסדה אגודה חדשה בשם „דגל ירושלים“, שתעסוק בצרכיו הכלכליים והתרבותיים של העם, לפי רוח היהדות המסורתית. האגודה החדשה משמשת סניף להסתדרות „דגל ירושלים“, שנוסדה בלונדון על־ידי הרב קוק.

* * *

הרבנים הריפורמיים עוזבים את מלחמתם נגד הציונות.

בסינסינאטי של אוהאיו נכנס לישיבה הועד של הרבנים הריפורמיים לשם מלחמה נגד הציונות, ואחרי דין־ודברים החליט לבטל את ועידת היהודים והרבנים הריפורמיים לדון בציוניות, משום המאורעות שאינם צפויים, שארעו בזמן האחרון. ד"ר ד. פיליפסון מסינסינאטי, ראש הועד, והרב אפרים פריש, מזכיר הועד, שלחו את ההחלטה הזאת בכתב לכל אלה, שנקראו להלחם ברעיון התחיה והגאולה. המאורעות שאינם צפויים — פרושם: הכרתה הרשמית של ממשלת ארצות־הברית בהכרזתה הציונית של אנגליה לכונן מקלט־בית לאומי לעם ישראל בארץ־ישראל. ומן הצד השני הטיחו ריפורמיים אנשי־שם כיעקב שיף ולואיס מארשאל דברים קשים כלפי מלחמה בציוניות, שאין זו אלא התנגדות נלויה לעניניהן של מרינות־ההסכם. אם כה ואם כה והרבנים הריפורמיים פרקו מעליהם את כלי־זינם ונסו מן המערכה.

* * *

יעקב לרנר.

הגיעתנו הבשורה הרעה, כי בחודש תמוז שעבר, נפטר בייקא־טירינוסלאוו המשורר העברי הצעיר יעקב לרנר.

המנוח הוחזק משורר רב־כשרון, שיצירותיו הצטיינו במוסיקה רכה, בנעימה עגומה ובעשירות הלשון והסגנון. את שיריו הראשונים פרסם ב„המעורר“ של ברנר, שנת 1906, וזה שתים־עשרה שנה שאנו פוגשים את שמו כמעט בכל העתונים והמאספים העברים. הוא השתתף ב„השלח“, „העולם“, „העם“, „רשפים“, „מולדת“, „השחר“, „שתילים“, „הצפירה“, „כנסת“ ועוד. עוד זה לא כבר, ב„התקופה“ ספר ראשון, נדפסה הפואימה שלו „פיח־פיח“ (מסע ברכבת). מצד צלצול־הריתמוס, שטף־החרוזים, קצור־המשפטים וחן־החיים שבפואימה זו, קשה למצוא דוגמתה בספרותנו.

המנוח היה גם מורה ופדגוג בבתי־ספר עברים מתוקנים שבווארשה. הוא חבר ספר־למוד מצוין „טל־בוקר“ חלק שני. בימיו האחרונים היה מורה ללשון העברית באוניברסיטה היהודית למדעים אשר בייקאטירינוסלאוו.

יהי זכרו ברוך!

* * *

חדשות ספרותיות.

— בווינה התחיל להופיע ירחון עברי בשם „גבולות“ בעריכתם של ג. שופמאן וז. דיזנדרוק.

— בניו־יורק יצאה החוברת השביעית, שנה שלישית, של הירחון לבני־הנעורים „שחרות“, וזה תכנה: מלקות — א. טאננבוים; השר מקוצי — נ. אהרנסון; החזן בעזרת הנשים — ישראל מארקום; דרשות לילדים — המגיד מדובנה; משלים ודברי חכמה מן התלמוד והמדרש — א. אובסיי; חברים טובים — דניאל פרסקי; רבי אמנון (שיר) — ש. האלקין; הקפות — צבי שארפשטיין; שעשועים ומשחקים — בועז ליבטמאן; בין תלמידים; פתגמים מן התלמוד.

* * *

מחיי האגודות.

הסתדרות „אחיעבר“ תתאסף במוצאי־שבת, 26 באוקטובר, שעה 8, במרכזה הקבוע, 263 רחוב גראנד. איתמר בן־אבי ינאם על התוכן: „מתי נשוב?“ יודעי עברית מתבקשים לבוא.

ההסתדרות העברית „תרבות" דקליבלנד, אוהיא, משתתפת בזה בצערו העמוק של נשיא ההסתדרות העברית הארצית, הסופר החביב מר ראובן בריינין, על מות בתו מרים.

מי יתן ומצא נחומים בגאולת העם העברי השלמה.

שמואל וואהל, מזכיר.

הננו משתתפים בצערם העמוק של סופרנו הגדול מר ראובן בריינין ואשתו הכבודה על מות מרים בתם. המקום יחזקם לשאת את אסונם הגדול ובירושלים יתנחמו.

בלטימור, מר. משה פאלק מירוויס ורעיתו.

הריני מברך ברכת מזל־טוב את ידידי המשורר שמעון גינצבורג לנשואיו עם דודת־לבו יונה אבראמוביץ. יהי רצון, שחייהם הבאים עליהם יהיו שירה ארוכה אחת תחת שמי־הקסם על חוף ים־התכלת!

ניו־יורק. דניאל פרסקי.

בברכת מזל־טוב יתברכו מאהבינו היקרים והחביבים הלא המה ה' ג. לוברסקי לחתונתו עם בת־גילו מרת הילנה ומר ישעיהו וולטמן לחתונתו עם בת־גילו מרת פני. יזכו כולם לשוש משוש על הרי ציון.

בלטימור, מר. משה פאלק מירוויס ורעיתו.

מעמק לבי אני מברך את אחי אהובי מוהר נפשי שמעון גינצבורג לנשואיו את בחירתו היקרה יונה אברמוביץ. ואני תפלה כי נזכה בקרוב לקבוץ כל יקירי נפשנו מארבע כנפות הארץ אשר הם נפוצים שם ובירתם יבנה באושר והצלחה בתוך בית הלל בארץ ישראל החפשית והמאושרה.

יקותיאל גינצבורג.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.